

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE BASKETBOL KLASMAN
HAKEMLERİNİN SİBER MAĞDURİYETLERİ
VE FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENGİN AKARSU

2016

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez Yüksek Lisans Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Cengiz ARSLAN

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Doç. Dr. Serdar ORHAN

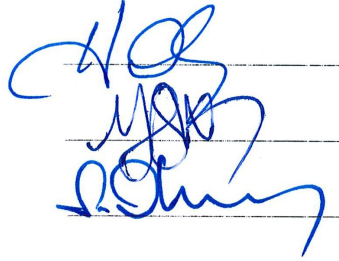
Danışman

Yüksek Lisans Sınavı Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Yücel OCAK

Doç. Dr. Yüksel SAVUCU

Doç. Dr. Serdar ORHAN

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum bu çalışmada yorum öneri ve yönlendirmeleri ile yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım, Doç. Dr. Serdar ORHAN'a, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nin değerli öğretim üyelerine, tezimin değerlendirmesinde yer alan saygı değer jüri üyelerine teşekkür ederim.

Tezimin oluşmasında büyük katkı sağlayan yol gösteren değerli dostum Beden Eğitimi öğretmeni Sayın İbrahim Halülla YILMAZ'a, Türkiye Basketbol Federasyonu Klasman Basketbol Hakemleri ve MHK üyelerine, anket formlarının uygulanmasında büyük emek sarf eden Elazığ bölgesi Klasman Basketbol hakem arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde göstermiş oldukları anlayışları ve destekleri için aileme teşekkür ederek sevgi, saygı ve minnettarlığımı sunarım.

HAZİRAN - 2016

Engin AKARSU

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
ONAY SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
1. ÖZET.....	xi
2. ABSTRACT	xiii
3. GİRİŞ	1
3.1. Spor Kavramı.....	4
3.2. Basketbol	5
3.2.1.Basketbolun Dünya'daki ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi	5
3.2.2. Hakemlik	7
3.2.3. Basketbol Hakemliğinin Türkiye'deki Gelişimi	8
3.2.4. Türkiye Basketbol Federasyonu Basketbol Hakem Şartları ve Kategorileri	10
3.2.4.1. Aday Hakem (Hakem Adayı)	10
3.2.4.2. İl Hakemi	10
3.2.4.3. Klasman Hakemi	11
3.2.4.4. FIBA Hakemi	12
3.3. Sporda Şiddet.....	12
3.3.1. Sporda Şiddeti Ortaya Çıkaran Unsurlar	15
3.3.1.1. Kitle İletişim Araçları.....	15
3.3.1.2. Hakemler.....	15
3.3.1.3. Kulüp Yöneticileri.....	16
3.3.1.4. Rakip Takım Seyircileri.....	16
3.3.1.5. Antrenörler	17
3.3.1.6. Oyuncular.....	17
3.3.1.7. Güvenlik Güçleri	17

3.4. Zorbalık	18
3.4.1. Kavramsal Olarak Zorbalık	18
3.4.2. Siber Kavramı ve Siber Zorbalık	18
3.4.2.1. Siber Kavramının Tanımı	18
3.4.2.2. Siber Zorbalık	19
3.4.3. Geleneksel Zorbalık İle Siber Zorbalık Arasındaki Fark	21
3.4.4. Siber Mağduriyet.....	22
3.4.4.1. Siber Mağduriyet ve Zorbalığın Yaygınlığı.....	24
3.4.4.2. Siber Mağduriyet İle İlgili Kanuni Hükümler	25
3.4.4.3. Basketbol Hakemlerine Karşı Yapılan Bazı Siber Mağduriyet Örnekleri	28
4. GEREÇ VE YÖNTEM	30
4.1. Araştırmanın Amacı	30
4.2. Evren ve Örneklem	30
4.3. Veri Toplama Aracı.....	30
4.4. Verilerin Analizi	32
5. BULGULAR.....	33
6. TARTIŞMA.....	56
7. KAYNAKLAR	67
8. EKLER.....	71

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Basketbol Hakemlerinin Kişisel Bilgileri	33
Tablo 2.	Hakemlerin Siber Duyarlılık Envanteri'ne Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama ve Yüzde Değerleri	34
Tablo 3.	Hakemlerin Siber Mağduriyet Envanteri'ne Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama Ve Yüzde Değerleri	35
Tablo 4.	Hakemlerin Siber Duyarlılık Envanteri Ortalama Değerleri	36
Tablo 5.	Hakemlerin Siber Mağduriyet Envanteri Ortalama Değerleri	36
Tablo 6.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Cinsiyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (T Testi) Tablosu	36
Tablo 7.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Yaş Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	37
Tablo 8.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Medeni Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	38
Tablo 9.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	39
Tablo 10.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Meslekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	40
Tablo 11.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Klasmanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	41
Tablo 12.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Tukey Testi) Tablosu	42
Tablo 13.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Basketbol Hakemliğine Başlama Yılları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	43
Tablo 14.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternette İlk Girilen Web Adresleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	44
Tablo 15.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	45

Tablo 16.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternete Ulaşım Mekanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	46
Tablo 17.	Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternete Ulaşım Araçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	46
Tablo 18.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Cinsiyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	47
Tablo 19.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Yaş Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	47
Tablo 20.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Medeni Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	48
Tablo 21.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	48
Tablo 22.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Meslekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	49
Tablo 23.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	49
Tablo 24.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	50
Tablo 25.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Basketbol Hakemliğine Başlama Yılları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu.....	51
Tablo 26.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla İnternette İlk Girilen Web Adresleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	52

Tablo 27.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	53
Tablo 28.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	53
Tablo 29.	Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla İnternet Ulaşım Mekanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu	54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Cinsiyet Dağılımları	37
Şekil 2.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Yaş Dağılımları	38
Şekil 3.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Medeni Durum Dağılımları.....	39
Şekil 4.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Durumu Dağılımları.....	40
Şekil 5.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Mesleki Deneyim Dağılımları.....	41
Şekil 6.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Klasman Durumu Dağılımları.....	42
Şekil 7.	Araştırmaya Katılan Hakemlerin Günlük İnternet Kullanım Süreleri Dağılımları	45

KISALTMALAR LİSTESİ

BBBL	: Bayanlar Bölgesel Basketbol Ligi
EBBL	: Erkekler Bölgesel Basketbol Ligi
e-posta	: Elektronik posta (internet üzerinden)
FİBA	: Uluslararası Basketbol Federasyonu
İHK	: İl Hakem Kurulu
MHK	: Merkez Hakem Kurulu
SDÖ	: Siber Duyarlılık Ölçeği
SMÖ	: Siber Mağduriyet Ölçeği
SMS	: Cep Telefonundan Yazılı Kısa Mesaj
T.C.K.	: Türk Ceza Kanunu
TB2L	: Türkiye Basketbol 2. Ligi
TBB2L	: Türkiye Bayanlar Basketbol 2. Ligi
TBBL	: Türkiye Bayanlar Basketbol Ligi
TBF	: Türkiye Basketbol Federasyonu
TİB	: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Y.M.C.A.	: Genç Erkekler Hristiyan Birliği

1. ÖZET

Hakemler, spor müsabakalarının yarışma kurallarına uygun ve tarafsız olarak yönetilmesi sorumluluğunu üstlenen kişilerdir. Günümüzde bilişim teknolojilerindeki değişim ve gelişmeler her kesimden insanı sanal âlemin içerisine çekmekte ve çoğu zaman eleştiri sınırlarını aşan yorumlar siber taciz ve siber zorbalığa dönüşebilmektedir. Özellikle müsabaka öncesi ve sonrasında yaşanan bu durum, hakemlerin sergileyebilecekleri performansı da doğrudan etkileyebilecek bir husustur. Bu çalışma; Türkiye’de basketbol klasman hakemlerinin siber mağduriyetleri ve farkındalıklarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmaya Türkiye Basketbol Liglerinde A, B ve C Klasmanlarında görev yapan toplam 207 basketbol hakemi katıldı. Basketbol hakemlerine; Arıcak ve ark. tarafından geliştirilen 14 maddelik Siber Duyarlılık Ölçeği ile 24 maddelik Siber Mağduriyet Ölçeği uygulandı. Elde edilen veriler istatistik paket programında değerlendirildi, ikili karşılaştırmalarda parametrik testlerden T Testi ile çoklu karşılaştırmalarda Tukey uygulandı.

Araştırma sonucunda; basketbol hakemlerinin siber zorbalığa karşı yüksek düzeyde duyarlılık ($\bar{x}= 36.29$) gösterdikleri, erkek hakemlerin ise daha duyarlı oldukları görüldü. B klasman hakemlerinin diğer klasman hakemlerinden daha az duyarlılık sergiledikleri istatistiksel olarak anlamlı bulundu. Yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, hakemlik tecrübesi, internette ilk girilen web adresi, günlük internet kullanım süresi, internete ulaşım mekânları ve internete ulaşım araçlarının siber zorbalığa karşı duyarlılığı etkilemediği tespit edildi.

Diğer taraftan basketbol hakemlerinin yüksek düzeyde siber mağduriyet ($\bar{x}=43.55$) yaşadıkları, B klasman hakemlerinin diğer klasman hakemlerinden daha çok siber saldırıya uğradıkları ve günlük 9-12 saat internet kullananların daha az siber saldırılara maruz kalmaları istatistiksel olarak anlamlı bulundu. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, hakemlik tecrübesi, internette ilk girilen web adresi, internete ulaşım mekânları ve internete ulaşım araçlarının siber mağduriyete karşı duyarlılığı etkilemediği tespit edildi.

Sonuç olarak, basketbol hakemlerinin siber zorbalığa duyarlılık göstermelerine rağmen siber mağduriyete maruz kaldıkları, ancak günlük internet kullanım süresinin mağduriyet ile ilişkili olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Basketbol, hakem, siber mağduriyet, zorbalık, siber duyarlılık

2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF AWARENESS AND CYBER VICTIMIZATION FOR CLASSIFICATION BASKETBALL REFEREE IN TURKEY

Referees are a neutral person who takes responsibility to be managed matches according to the rules of competitions. Today, changes and developments in information technology is to attract people into the virtual world and often beyond the limits of criticism can turn into cyber harassment and cyber bullying. Especially, this situation may directly affect before and after match to the performance of the referees. This study was carried out to investigate the cyber victimization and awareness of classification referees of basketball in Turkey.

Totally 207 basketball referees who serve as A, B and C classification in Turkey Basketball Leagues was participated to the study. Cyber Sensitivity Scale composed of 14 items and Cyber Victimization Scale composed of 24 items developed by Arıcak et al. were applied to basketball referees. The obtained data were analyzed in statistical packages program, T-parametric tests and Tukey's test of variance analysis were performed to compare.

In the result of the research; while basketball referees showed more sensitivity against cyber bullying (= 36.29), also male referees showed more sensitivity than females. B classification referees have significantly less sensitivity than other classification referee. Age, marital status, education, occupation, referee experience, first entering the web address on the Internet, daily internet usage time, internet access sites and the internet transport tools were found no affect against cyber bullying.

In other words, basketball referees had a high level of cyber victimization (= 43.55), however B classification referee had been attacked than other classification referees and it was found significantly in term of daily 9-12 hours on the internet usage. Gender, age, marital status, education, occupation, referee experience, first entering the web address on the internet, internet access sites and the internet transport tools were found no affect against cyber victimization.

As a result, despite showing sensitivity of the basketball referees are exposed to cyber victimization, it can be said it is not related to the victimization of daily internet usage time.

Keywords: Basketball, referee, cyber victimization, bullying, cyber awareness

3. GİRİŞ

İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi insanların birbiriyle olan iletişimini kolaylaştırırken, kişisel ve toplumsal hayatımıza bir takım yenilikler de getirmiştir. Bu yenilikler bilgiye ulaşmayı sağlama ve bilgi alışverişini hızlandırma, ekonomi ve ticari işlemlere canlılık kazandırma, eğitim imkânlarını arttırma, arkadaş edinme ve eğlence anlayışına farklı bir boyut getirme gibi insanların yaşamlarını kolaylaştırıcı fırsatlardır. İnternet ve cep telefonu teknolojisindeki hızlı ilerleme gençler için pek çok yeni alan açmıştır. Başta cep telefonu, internet ve bilgisayar olmak üzere tüm teknolojik araçlar gençlerin yaşamlarında vazgeçilmez bir hale gelmiştir. Hatta bu teknolojik araçlarla yeni arkadaşlıklar edinme ve sürdürme, toplumsal ve sosyal ilişkileri belirleme ve toplumsal normları oluşturma sağlanmaktadır (1). İnternet birçok gence bilgiye rahatlıkla ulaşabilme, duygularını ve düşüncelerini diğerlerinin kendisini tanıyacağı korkusuna kapılmadan rahatlıkla ifade edebilme ve sosyal arkadaşlıklar kurma olanağı sağlamaktadır. Çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri ve yetişkinlerin çalışma yaşamında değişiklikler yaratan bilgisayar ve internet teknolojileri, her teknolojinin hayatımıza girişinde yaşandığı gibi yararları yanı sıra riskleri de beraberinde getirmiştir (1). Günümüzde bir milyardan fazla kişi sosyal ilişki oluşturmak amaçlı olarak interneti kullanmakta ve bunların büyük bir kısmı da özellikle gençlerin üye olduğu popüler web siteleri olmaktadır. Bugün Kuzey Amerika'daki gençlerin büyük bir yüzdesi sosyal ağ (network) oluşturmak amaçlı olarak facebook.com, myspace.com, xanga.com vb. popüler web sitelerini kullanmaktadır (2).

Günümüzde öğrenciler arasında yaşanan akran zorbalığının, giderek internet ve cep telefonu gibi siber ortamlarda da yaşanmaya başladığı görülmektedir (3). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu sınırsız, denetimsiz ve yasaksız kullanım, gençlerin sosyal ilişkilerinde çatışmalara, depresyona, anksiyete, somatizasyon, öfke düşmanlık, psikotizm ve stres gibi ruh sağlığında bozulmalara ve ders başarılarının düşmesine yol açabilmektedir (4).

Bilgi teknolojileri ve iletişim şebekelerine bağlı 6 milyar insan, 4 milyar makine olmak üzere yaklaşık olarak 10 milyar bağlantılı nesne; işten eğlenceye, eğitimden ticarete kadar yaşamın her anını içine alan ve “siber” olarak adlandırılan yeni bir hayat oluşturmaktadır. Sanal olarak nitelendirilen bu hayat, normal hayattaki tüm tehdit ve tehlikelere açık olduğu gibi, kendine özgü özellikleri dolayısıyla meydana gelen yeni tehdit ve tehlikeleri de içerisine almaktadır (5). Siber taciz internet, e-posta gibi elektronik iletişim ve araçları aracılığıyla kişinin sistematik olarak rahatsız edilmesidir. Sosyal medya üzerinde yayınlanan yasadışı içerikler sanal alemde sağlanan içerikle ilişkili bir diğer problemli alan olan nefret grupları (hate groups) adı verilen grupların yayınladıkları içeriklerdir. Bunun yanında nefret grubu, ana hedeflerinden birisi başka bir grubu aşağılamak ve küçük düşürmek olan kişilerce meydana getirilmiş topluluk olarak adlandırılabilir (6).

Türkiye de internet kullanan bireylerin oranı %53,8, bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu ise 16-24 yaş aralığı olarak belirtilmektedir (7). Arıcak, üniversite öğrencilerindeki siber zorbalığı yordayan çalışmasında, öğrencilerin dörtte birinin en az bir kez siber saldırı yaptığını, yarısının ise en az bir kez siber saldırıya uğradıklarını belirtmiştir. Araştırmaya

katılan bireylerin yaklaşık olarak yarısı sanal alem üzerinde yada cep telefonu ile daha önceden (en az bir kez) bir başkasıymış gibi davrandıklarını belirtmişlerdir. Sanal alem ya da cep telefonu üzerinde kimlik gizleme davranışı ile siber saldırı arasında da anlamlı bir bağlantı olduğu, cinsiyete göre siber saldırıya uğrama arasında anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen, erkeklerin daha fazla siber saldırı eylemlerine karıştıkları ortaya konmuştur (2).

Hakemler ile ilgili yapılmış az sayıda araştırma olsa da, sonuç olarak önemli bilgi ve verilere ulaşıldığı görülmektedir. Bunun için bu stresli mesleği yapan bireylerin şu anki durumlarının ortaya konması ve optimum performansa ulaşmada nelere dikkat çekilmesi gerektiğini bulmak oldukça önemlidir (8).

Basketbol hakemleri de bir performansçı olarak işlerine odaklanma ve konsantrasyonu devam ettirme sıkıntısı yaşayabilirler. Bu durum, sergileyecekleri performansı doğrudan etkileyebilecek bir husustur. Bu açıdan bakıldığında sosyal açıdan belirli bir rol ile görev verilmiş hakemlerin, görevlerini en iyi şekilde sergilemeleri ve performanslarını etkileyecek hususlar belirlenerek çözüm yollarının oluşturulması önem kazanmaktadır (8).

Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı, Türkiye’de aktif olarak basketbol hakemliği yapan A, B ve C klasmandaki hakemlerin siber mağduriyetleri ve farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır;

- Araştırmaya katılan hakemlerin demografik bilgileri ne düzeydedir?
- Araştırmaya katılan hakemlerin Siber Mağduriyet Duyarlılık Envanterine verdikleri cevaplar ne düzeydedir?

- Araştırmaya katılan hakemlerin cinsiyetleri açısından Siber Mağduriyet Duyarlılık Envanterine verdikleri cevaplar ne düzeydedir?
- Araştırmaya katılan hakemlerin yaş durumları açısından Siber Mağduriyet Duyarlılık Envanterine verdikleri cevaplar ne düzeydedir?
- Araştırmaya katılan hakemlerin eğitim durumları açısından Siber Mağduriyet Duyarlılık Envanterine verdikleri cevaplar ne düzeydedir?
- Araştırmaya katılan hakemlerin klasman seviyeleri açısından Siber Mağduriyet Duyarlılık Envanterine verdikleri cevaplar ne düzeydedir?

3.1. Spor Kavramı

Spor sözlük tanımı “Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü” olarak geçer (9).

Spor, kişinin tek başına veya grup halinde yapabildiği, kurallı ve rekabete dayalı, bedensel ve zihinsel yönden katkı sağlayan eğitici ve aynı zamanda eğlenceli uğraşlardır (10).

Spor çok katmanlı sosyal bir oluşumdur. Tarihsel gelişimde de spor, toplumların hem bedensel hem de zihinsel ve ruhsal kültürlerinde önemli bir yer tutmuştur. Spor insan olanaklarının sınırlarının geliştirilmesinin canlı bir örneğidir. Spor başarı ve başarısızlık, insanlar arası ilişki, popüler bir seyir olanağı ve sosyal içeriği ile büyük bir dünya oluşturmaktadır. (11).

Bir olgu olan spor, yüklendiği işlev açısından toplumsal bir kurumdur. Sporun bu niteliği ile toplumsal yapıdan etkilenmesinin yanında, toplumsal yapıyı da etkilediği değişimlere açılabilceği günümüzün inkar edilmez bir gerçeğidir (12).

Fişek, (1983) sporu, “bireyin toplumsal uyum, ruh ve beden sağlığı, yarışma kazanma öğelerini içermekte kişiliğin oluşumu ve gelişimi yönünden eğitimcilerin önerdikleri bir disiplin, kitlelerin çok beğendiği bir seyir, enerjiyi biçimlendirmek ve dengeli, mücadeleci bir anlayış uyandırmak için yöneticilerin kullandıkları bir yöntem, insana haz ve doyum veren bir oyun güdüsünün gelişkin kurallara bağlanmış alt şeklidir” diye tarif etmektedir (13).

3.2. Basketbol

Basketbol, beşer kişiden oluşan iki takımın mücadele ettiği, amacın rakip takımın sepetine sayı yapmak ve diğer takımın sayı yapmasını engellemek olduğu, hakem, masa görevlileri ve varsa teknik komiser tarafından kontrol edilen ve sonunda en çok sayı yapan takımın galip geldiği spor dalıdır (14).

3.2.1. Basketbolun Dünya'daki ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Basketbol oyunu ilk olarak 1891 yılında aslen Kanadalı olan beden eğitimi öğretmeni Dr. James Naismith tarafından ABD'nin Massachusetts eyaletinde, Springfield Genç Erkekler Hristiyan Birliği (Y.M.C.A.) eğitim okulunda oynanmıştır. Daha sonra beden eğitimi öğretmeni Dr. James Naismith uzunca yıllardan beri hayalinde kurduğu bu spor oyununa son şeklini vermek üzere kendi öğrencileri arasında denemiş, esaslarını 13 madde içinde topladığı bu oyunu 20 Ocak 1892 tarihinde ilk defa oynatmıştır (15).

Daha sonra 1904 yılında Amerika'da yapılan olimpiyat oyunlarına uzaklık nedeniyle çok fazla ülke katılım göstermese de basketbol sporunun şöhreti uzak doğuya kadar ilerlemiştir. 1913 yılında ilk kez düzenlenen bir basketbol turnuvasında Filipin birinci olurken Çin ikinci olmuştur (16).

Türkiye'de basketbol ilk kez İstanbul'da, 1904 yılında Robert Kolej'de oynanmıştır. ABD'li bir beden eğitimi öğretmeni öncülüğünde bu sporun tanınması ve yaygınlaştırılması çalışmalarını, 1911 yılında Galatasaray Lisesi'nde Ahmet Robenson'un çabalarıyla görmekteyiz (17). Avrupa'da ise basketbol sporunun sevilip benimsenmesi askerler sayesinde olmuştur. Birinci Dünya Savaşında sıkça diğer ülkelerin askerleri ile basketbol maçları yapan Amerikalı askerler bu spor dalının Avrupa'da yaygınlaşmasına aracı olmuşlardır. Bunun sonucu olarak Paris'te İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve Amerikalı askerlerin katılımı ile ilk kez bir basketbol turnuvası düzenlenmiştir. Amerika'nın kazandığı bu turnuvayı 1922 yılında Fransa'da düzenlenen ilk uluslararası bayan basketbol turnuvası izler (16).

İlk resmi hüviyetli maç 4 Nisan 1921'de Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri ile Amerikalılar arasında oynanmıştır (17).

1923'te Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakının kurulması ile bu alanda önemli adım atılmış, 1925 yılında da faaliyete geçen İstanbul Basketbol Mintıkası ile yeni bir yön verilmiştir. 1927 yılına gelindiğinde İstanbul'da basketbol müsabakalarının başladığını, 1932 yılında da Halkevleri'nin kurulmasıyla basketbolun tüm yurda yayıldığını görmekteyiz. (17)

İlk milli maçını 1936 yılında Yunanistan ile oynayan milli takımımız, 1936'da Berlin Olimpiyat Oyunları'na katılmıştır. Türkiye'de 1950'li yıllarda basketbolda yakalanan ivme, 1959 yılında Bayan Basketbol Takımının, 1963 yılında Ümit Milli Takımının oluşturulmasına, nihayet 1946 yılından beri yapılan Türkiye Şampiyonaları'nın yerini 1967-1968 sezonunda Deplasmanlı Türkiye Basketbol Liginin alması ile artış göstermiştir (17).

3.2.2. Hakemlik

Genel anlamda hakem, taraflar arasındaki uyuşmazlıkları ortadan kaldırmak üzere tarafların müracaat ettiği kimse ya da kendisine yetki verilen yargı sahibi anlamına gelmektedir. Spor kavramı içerisinde ise, rakip takımların karşılıklı haklarını gözeterek karşılaşmaları tarafsız, oyun kuralları içerisinde yönetmek üzere müsabaka alanı içerisinde bulunan kişiye "hakem"; bu kişinin müsabaka alanı içerisinde uyguladığı yöntemlerle yaptığı hareketler ve karar verme işine ise ‘hakemlik’ denir (18).

Kelime olarak hakemlik, bir anlaşmazlığın çözümlenmesi için taraflarca seçilen veya bir otorite tarafından atanan kişi ya da kişiler anlamına gelmektedir. Spor alanında ise yarışmalarda kazanılan sayıları tespit eden, ilgili sporun yarışma kurallarını uygulayan ve uygulanmasını sağlayan, kurallara aykırı davranış sergileyen sporculara cezalandırmakla görevlendirilen kişidir (19).

Hakemler, hem kurallar çerçevesinde oyunun değerlendirmesini yapmakta, hem de rakip takımlar, oyuncular ve seyirciler arasında köprü vazifesi görmektedirler. Bir başka tanımlamada ise hakemlik, ilgili federasyonların belirlemiş olduğu sınırlılıklar çerçevesinde uluslararası kuralları uygulayan kimsedir (20).

Hakem kelimesi farklı şekillerde kullanılmaktadır. En yaygın olanı “referee” olanıdır. Bunun dışında “Arbitre” ve “Schlichter” de kullanılır. Hakem, kararlarını en süratli şekilde veren, haklıyı haksızı saniyede ayıran, çok kısa bir anda gördüklerini yorumlayıp kurallar çerçevesinde neticelendiren, en önemlisi dönüşü olmayan kararlar veren, bir benzetme yapacak olursak, spor hâkimleridir.

Hâkim ile hakem arasındaki en önemli fark zamansal açıdan değerlendirme ve düşünme süreleridir (19).

Hakim; hukuk kurallarına aykırı davranan kişileri yargılar. Bu yargılamada acele etmez, zamanı yanına alır, tanıkları dinler, kanıtları inceler ve yasanın ilgili maddesine göre kararını verir. Verdiği bu karar yasalara aykırı ise bir üst mahkemede bozdurularak adalet yine de sağlanır. Ama hakemler için konum tamamen farklıdır. Hakem, anında karar verir, verdiği karar tartışmasız uygulanır, uymayanlar ise müsabakadan men edilir ve hakem, oyun yeniden başlamışsa; yanlış dahi olsa kararından geri dönemez. Görülüyor ki her ikisi de kuralları işletmektedirler, adaleti sağlamaktadırlar ve kurallara uymayanları cezalandırmaktadırlar (21).

3.2.3. Basketbol Hakemliğinin Türkiye'deki Gelişimi

Ahmet Robenson ve İlhami Polater gibi resmi olmayan hakemlerin yönettikleri maçlar dikkate alınmazsa, M. Toledo' dan sonra Türkiye'nin en eski basketbol hakemleri arasında Rupen Semerciyan ve Yuda Çerasi baş sıraları işgal eder. Çerasi, çeyrek yüzyıla yakın bir süre hakemlik yapmakla ilk rekortmen hakemimiz olmuştur (22).

Türk basketboluna modern hakemliği getiren yayılmasını sağlayan kişi Turgut Atakol olmuştur. Atakol yalnız Türkiye'nin değil, Avrupa'da dahi en iyi hakemlerden biri olarak temayüz etmiş, Olimpiyat Oyunların da yarıfinal, Avrupa Şampiyonasında ise final maçları yönetmekle Türk basketboluna gururlandırmıştır. FIBA Teknik Komisyonu üyeliğinde de bulunan Atakol'un hakemlik tekniği üzerine yazdığı kitap FIBA tarafından kabul görerek bütün dünya hakemlerine öğretici kitap olarak lanse edilmiştir (22).

Türk Basketbolunda 1940 yılından sonra hakem müessesesi üzerinde titizlikle durulmaya başlandı, bunun neticesi olarak da ortaya yeni hakemler çıkmasına neden oldu. Naili Moran, Turgut Atakol, İzzet Somer, Yakovos Bilek, İlhan Uyguç, Afif Kayalı, Hüsamettin Topuzoğlu, Nurhan Demirdöğen, Zeki Öztas, Erdogan Varüer, Ata Çakaloz, Rami Kınacı, Timuçin Rendan, Hikmet Erdem, Cemal Çetin-Berk, Kaya Örencik, Nejat Duran, Aydemir Ekti, Ömer Ozan, Gökhan Günalp, Necip Kapanlı uluslararası alanda ün yapmış Türk Basketbol hakemlerindendir. Hüsamettin Topuzoğlu, 234 milli maç 141 Avrupa Kupası müsabakası olmak üzere yönettiği toplam 375 uluslararası maçla Türk Basketbolu'nda kolay kolay erişilemez bir rekora imza atmıştır (15).

Türkiye Ligleri'nde ki ilk bayan hakemimiz Soley Aydoğan, ilk A klasman Basketbol hakemimiz Özlem Serinel, Avrupa'da ilk bayan FIBA hakemimiz Elif İnci, Dünya Kupasında görev alan ise Özlem Yalman'dır. Türk Hakemleri Uluslararası Basketbol Federasyonu (FIBA) tarafından yurt dışında Türk Basketbolu'na haklı bir itibar kazandırmışlardır. Özellikle son on yılda hakemlerimizin başarısı oldukça artmış Murat Biricik (2001-2011), Mehmet Keseratar (2005), Engin Kennerman (2009), Emin Moğulkoç (2011-2013-2015), Rüştü Nuran (2013) ve Zafer Yılmaz (2015) Avrupa Şampiyonalarında, Memduh Öget (2003) Avrupa ve (2002) Dünya Şampiyonalarında, Recep Ankaralı (1997-1999) Avrupa ve (2006-2010) Dünya Şampiyonaları, 2012 Londra Olimpiyat oyunlarında ve 2014 FIBA Kıtalararası Kupasında, bayan FIBA hakemlerimizden Özlem Yalman 19 yaş altı Bayanlar Dünya (2013) ve Bayanlar Avrupa Kupası (Eurocup) final maçında (2014) görev yapmışlardır (23).

3.2.4. Türkiye Basketbol Federasyonu Basketbol Hakem Şartları ve Kategorileri

Türkiye Basketbol Federasyonu, basketbol hakemi olabilme şartlarını ve usullerini belirlediği yönergesinde, hakemleri 4 gruba ayırmıştır (24).

- 1) Aday Hakem (Hakem Adayı),
- 2) İl Hakemi,
- 3) Klasman Hakemi,
- 4) FIBA Hakemi,

3.2.4.1. Aday Hakem (Hakem Adayı)

Basketbol Federasyonu'nun önceden belirlemiş olduğu şartları taşıyan ve aday hakemlik kursunu başarıyla tamamlayanlar birer hakem adayıdır, henüz hakem değildir. Aday hakemler yerel müsabakalar kapsamında değerlendirilen ve organize edilen müsabakalarda görevlendirilirler. Bu müsabakalarda hakem ve masa görevlisi olarak görev yaparlar. Aday hakemler şartlar ne olursa olsun, yeterlilik düzeylerine bakılmaksızın Lig, Kupa ve Yurtiçi Faaliyetlerinde müsabaka yönetemezler ve hakem olamazlar (24).

3.2.4.2. İl Hakemi

Belirlenen şartları taşıyan aday hakemlerden yeterli görülenler, ilgili kurulun kararı, il müdürlüğü aracılığı ile merkez hakem kurulu genel sekreterliğine yazılı olarak bildirilirler. Merkez hakem kurulunun onay verdiği hakemler İl Hakemi olurlar (24).

3.2.4.3. Klasman Hakemi

Basketbol Federasyonu'nun organize ettiği ve faaliyet alanlarını belirlediği organizasyonlarda görev alacak hakemlerin tasnifi için A, B ve C olarak belirlenen hakem sınıflandırılmasıdır (24).

3.2.4.3.1. C Klasmanı Hakemi

C Klasmanı hakemi olma koşullarını taşıyan il hakemlerinin arasından seçilirler. İHK uygun niteliklere sahip hakemleri, İl Temsilciliği aracılığı ile MHK Genel Sekreterliği'ne teklif eder. Teklif edilen il hakemlerinin, eğitimler aracılığı ile sezon içerisinde performansları takip edilir, yeterli görülenler C Klasmanı Hakem Seminerine çağırılırlar. Seminer ve sonrasında yapılacak sınavlarda başarılı olanlar C Klasmanı Hakemi olurlar.

C Klasman Hakemleri, Yerel Lig Faaliyetleri ile Federasyon tarafından organize edilen;

- a) Türkiye Bayanlar 2. Ligi (TBB2L) müsabakaları,
- b) Bölgesel Lig (EBBL ve BBBL) müsabakalarda görev yaparlar (24).

3.2.4.3.2. B Klasmanı Hakemi

Basketbol Federasyonu'nun önceden ilan ettiği tarih ve yerde, koşulları taşıyan C Klasmanı Hakemlerinden seçilirler. Uygun şartları taşıyan hakemler MHK yapacağı seminere çağırılırlar. Seminer ve sonrasında yapılacak sınavlarda başarılı olanlar B Klasmanı Hakemi olurlar.

B Klasmanı Hakemleri, Yerel Lig Faaliyetleri ile Federasyon tarafından organize edilen;

- a) Bayanlar 1. Ligi (TBBL) müsabakaları,

- b) 2.Lig (TB2L ve TBB2L) müsabakaları,
- c) Bölgesel Lig (EBBL ve BBBL) müsabakaları,
- d) Yurtiçi Faaliyetleri müsabakaları,
- e) Kurum Faaliyetleri müsabakalarında hakem olarak görev yapabilirler (24).

3.2.4.3.3. A Klasmanı Hakemi

Basketbol Federasyonu'nun önceden ilan ettiği tarih ve yerde, koşulları taşıyan B Klasmanı Hakemlerinden seçilirler. Uygun şartları taşıyan hakemler MHK yapacağı seminere çağırılırlar. Seminer ve sonrasında yapılacak sınavlarda başarılı olanlar A Klasmanı Hakemi olurlar. A Klasmanı Hakemler her seviyedeki müsabakalarda görev yapabilirler (24)

3.2.4.4. FIBA Hakemi

Uluslararası Basketbol Federasyonu'nun önceden ilan ettiği tarih ve yerde, yapılan sınavda başarılı olanlar, FIBA Hakemi ünvanı alır ve FIBA tarafından organize edilen uluslararası müsabakalarda görev alabilirler (24).

3.3. Sporda Şiddet

Şiddetin belirleyici özelliği, tepkilerin sözden çok eylem ve davranışlarla gösterilmesidir. İçerisinde bulunulan grup saldırganca davranışları benimsemiş ve şiddet kullanmayı özümsemişse, şiddet kullanmak tüm bireyler için kaçınılmaz hale gelecektir. Grup normları, kişiyi şiddet kullanmaya itecektir (25).

Aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendiren şiddet; aslında spora özgü bir oluşum değil, sosyal

anlamda zaten var olan bir gerçektir. Şiddet bir hareketin, bir gücün derecesini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu kavrama sporda, karşıt görüşlü olanları inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanarak neticenin değiştirilmesi eylemi olarak bakılmaktadır. Futbolun televizyonlar sayesinde sınır tanımaz ilgi odağı oluşu, ülkelerin ekonomisini, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan, genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan, renk cümbüşünün her ferdini bünyesinde bulunduran futbol musikisinin ritmi, tribünlerde milyonların hem stresi hem de deşarj noktasıdır (26).

Taraftarların gün geçtikçe takımlarına karşı azalan toleransı, gerçekler karşısındaki körlük, rakip takım seyircilerine ve sporcularına karşı saygısız ve hakemlere karşı saldırgan hale gelmeleri, spor kamuoyunda her kesimden insanın üzerinde hem fikir olduğu düşüncedir (27).

Bu kuramlar sporda şiddet olgusunu açıklamak üzere uygulandığında, örneğin; çocukluktan erginliğe, kaba, kırıcı davranışlar, kabadayılık erkekliğin doğal bir özelliği olarak hoş görülür, aile ve toplumda yadırganmaz, tersine onay ve destek görürse, bireyin sosyalleşmesinde şiddet ön plana çıkar. Böylesine koşullanan kişi, sözgelimi tribünde yer aldığı anda, rakip taraftar ve oyunculara, yöneticilere, hakemlere karşı kötü tezahüratın onay gördüğünü keşfettiğinde, güvenlik güçlerinin de anında müdahale etmediklerini gözlemlediğinde, tribünde kavga çıkaranların, dövüşenlerin beğeni topladığını, gözüpek sayıldığını öğrendiğinde, bu alemde ilgi çekmek ve saygınlık kazanma uğruna şiddete başvurmaktan kaçınmayacaktır (28).

Ancak son yıllarda spor müsabakalarında, özellikle de futbol karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları; sporun, sevgi, barış ve kardeşlik gibi

evrensel değerleri, birleştirici ve bütönlöştirici özellikleri üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır. Taraftarların heyecanla gerginliği karıştırması, performans hedefi yerine sonuç hedefini tercih etmesi şiddete neden olmaktadır. İnsan davranış şekillerini, çocukluk ve yetişkinlik döneminde genetik özelliklerin yanı sıra öğrenerek edinir. şiddet de bir davranış şekli olduğuna göre, bu öğrenme pekiştirme, taklit ve özdeşleşme yoluyla gerçekteşir. Saha içindeki kendince her tür olumsuz etken, taraftar için şiddeti körükler. Bu kişiler için yarışmayı kazanmak veya iyi performans göstermek, rakiplerini psikolojik olarak baskı altına alarak gerçekteşirmek anlamına gelmektedir. Ancak oyuncular arasında sertleşme bile taraftar cephesinde şiddetin başlangıcı olabilir. Bazı sporcular için kızgınlık, saldırganlığın oluşması için gerekli bir yardımcıdır. Bazı sosyologlar denetimin ortadan kalkmasının veya zayıflamasının, insanın doğasında bulunan saldırganlık dürtülerini harekete geçirdiğini ve taraftar eğilimlerinin şiddetin zayıf yönü olduğunu belirtmektedirler (25).

Hakemlik spordan bağımsız düşünölmemesi gereken ve sporun içerisinde var olan sosyal bir olgudur. Tüzel bir kişilik temsil eder, yönetmek ve adalet dağıtmak, hakemliği daha da önemli bir konuma taşımaktadır. Bu pencereden bakıldığında sosyal yönden belirli bir rol üstlenen hakemlerin, görevlerini en iyi şekilde sergilemeleri ve performanslarını etkileyecek etmenler belirlenerek çözüm yollarının bulunması önem kazanmaktadır (8).

3.3.1. Sporda Şiddeti Ortaya Çıkaran Unsurlar

3.3.3.1. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının, insanları olumsuz ve olumlu yönden etkileyeceği bir gerçektir. İnsanlar üzerinde kitle iletişim araçlarının enformatik etkileri bulunabilmektedir. Değişik amaçlarla kitle iletişim araçlarını kullanan insanlar, yoğun yönlendirmeler ile karşılaşabilmektedirler (28).

1989’da yayınlanan “Fotospor”u takiben “Fotomaç” ve “Fanatik”le devam eden spor gazetelerinin önceliği, “tarafdarın nabzının tutulması” anlayışına yer vermeleriyle başlayan süreçte, spor medyasında “tarafdarlık fetişizmi modasının” egemen olduğu ve böylece hızla çoğalan “tarafdar spor yazarlarının” etkisiyle, “tarafdarlığın” tribündeki seyirciye “kaygı verici” biçimlerde yansıdığını tespit etmektedir (28).

3.3.1.2. Hakemler

Hakem:

1. Taraflar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere taraflarca yetkilendirilen ve üzerinde anlaşılan kişi ya da kişiler, yargıcı
2. Belirli bir konuda bilgi sahibi olan kimse
3. Seçebilme ve karar verebilme sorumluluğu ve yetkisi bulunan kimse
4. Spor karşılaşmalarını, yarışma kurallarına uygun ve yansız olarak yöneten kimse (9).

Bir meslek dalı olarak görülmeyen hakemlik, ihtisas dalı olarak ta kabul edilmemektedir. İlgili spor branşı ile ilgili hiç bir spor özgeçmişine sahip olmayan kişilerin hakemlik yapmak istemesi, asli hakem olduktan sonra hakemlik ile ilgili

gelişme ve değişmelerin takip edilmemesi nedeniyle, idari ve hatta hukuksal birçok hatanın önüne geçilememektedir. Müsabakalarda çıkabilecek olayların sorumluluğu, her ne kadar iyi eğitilmemiş taraftar kitlesi, idareciler ve sporcular ile ilişkilendirildiği kadar, bilgiden yoksun, itidalli, branşının ayrıntılarını bilmeyen ve takip etmeyen hakemler ile de ilişkilendirilmelidir (29).

3.3.1.3. Kulüp Yöneticileri

Kulüp yöneticilerinin başlıca görevi, kulübün belirlenen amaçlarına ulaşmasını sağlamaktır. Kulüp yöneticileri geçerli ilke ve standartları, kendi ahlaki davranış kurallarından öncelikli tutmalıdır. Kulüp yöneticilerinin yaptığı demeç ve açıklamalardan, hem kendi hem de rakip takım seyircilerinin etkilendikleri, yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Rona, müsabakalarda şiddet olaylarına karışan ve polis kayıtlarına geçen seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, seyircilerin yarısından fazlasının kulüp başkan ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine verdiği demeçlerden etkilendiklerini bildirmiştir (30).

3.3.1.4. Rakip Takım Seyircileri

Takımını desteklemek üzere türbine gelen seyirciler, rakip takım seyircilerinin gerek kendi şahıslarına, gerekse taraftarı oldukları takıma ya da antrenör ve sporcularına karşı küfürlü ve çirkin tezahüratlarından etkilenmekte ve karşılık olarak saldırgan davranışlar sergilemektedirler. Bu durum çoğu zaman ya aynı yolla karşılık verme ya da yabancı madde atma şeklindeki davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı fanatik seyircilerin saldırgan davranışları saha dışına

taşıdıkları, bıçaklı, taşlı, sopalı ve hatta silahlı saldırılarla ölümlere bile neden oldukları görülmektedir (31).

3.3.1.5. Antrenörler

Antrenörler müsabaka esnasında kendi takımını idare etmek sorumluluğunda olan kişilerdir. Aynı zamanda hem kendi hem de rakip takım seyircilerine karşı da sorumluluk taşımaktadırlar. Müsabaka öncesi, esnasında ve sonrasında kullanacağı mimikler, ifadeler, açıklamalar ve hareketler, fair play çerçevesinde olmalı; olumsuz, çirkin ve tahrik edici davranışlardan kaçınmalıdır. Antrenörlerin katılacağı seminer ve kurslarda bu hususlar gözden kaçırılmamalı ve gereken hassasiyet gösterilmelidir (31).

3.3.1.6. Oyuncular

Diğer faktörlerin yanı sıra sporu icra eden oyuncuların agresif tavırları, sözleri ve diğer tüm davranışları zorbalığa sebep olmaktadır. Ayrıca seyircilerin saldırgan davranışlar sergilemelerinde özdeşleşmenin de etkili olduğu söylenebilir. Kendi takımının sporcusuyla özdeşleşen seyircilerin, özdeşleştiği kendinden biri olarak gördüğü sporcu yada sporculara yapılacak saldırılarda, çok şiddetli tepkiler gösterebilecekleri unutulmamalıdır (32).

3.3.1.7. Güvenlik Güçleri

Taraftarların polislere, polislerin de taraftara öfkeyle cevap vermesi müsabakalarda istenmeyen görüntülerin yaşanmasına neden olmaktadır (33). Pulur, Kaynak ve Orhan polislerin spor müsabakalarındaki saldırgan seyirciye müdahalede kendi taraftarlığının etkisini araştırdıkları çalışmada; lig

müşabakalarında görevlendirilen polis memurlarının taraftarlıklarının görevlerini etkilemediğini, milli duyguların da etkisiyle milli maçlarda seyirciye daha ılımlı oldukları, seyircilerin şiddete yönelik davranışlarında kamu güvenliğinin ön planda olduğu ve kuvvet kullanmaktan kaçınmadıkları belirtilmiştir (34).

3.4. Zorbalık

3.4.1. Kavramsal Olarak Zorbalık

Türk Dil Kurumu'na göre, “Zorbalık” kelimesi dilimize Farsça’dan geçmiştir. “Zorba” kökünden türeyen ve zorba eylemini gerçekleştiren kişileri nitelerken kullanılan bir sıfattır (9).

Zorba: Türk Dil Kurumu'na göre, gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kimse, müstebit, mütegalibe, despot ve diktatör olarak tanımlanmaktadır (9).

Zorbalık: Türk Dil Kurumu'na göre, zorbaca davranışta bulunma, müstebitlik olarak tanımlanmaktadır (9).

3.4.2. Siber Kavramı ve Siber Zorbalık

3.4.2.1. Siber Kavramının Tanımı

Yalın olarak Türkçe sözlüklerde yer almayan “*siber*” kelimesi, sibernetik kavramından türetilmiş olup günümüzde bilişim ve iletişim ağlarının şekillendirdiği uzayı ifade etmektedir. Sibernetik, ilk olarak Norbert Wiener’in “*Sibernetik*” isimli kitabında, “*hayvanlarda ve makinelerde kontrol ve iletişim*” olarak tanımlanmıştır. “*Siber uzay*” terimi ise ilk olarak 1984 yılında “*Neuromancer*” adlı bilim kurgu romanında William Gibson tarafından

kullanılmış olup, etimolojik açıdan siber ve uzay kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Sonrasında, siber uzay terimi akademik ortamda da kullanılmaya başlanmış ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte tanımı da değişmiştir (35).

Siber, bilgisayar veya bilgisayar ağlarını ilgilendiren veya içeren kavram yahut varlıkları tanımlamak için kullanılan bir kelime olarak tanımlanmaktadır. Yine sıkça kullanılan siber alan (cyber space) kelimesi de birbiriyle bağlantılı donanım, yazılım, sistem ve insanların iletişim veya etkileşimde bulundukları soyut veya somut alanı tarif etmek için kullanılmaktadır (36).

Bilgisayar kullanımındaki artış benzeri görülmemiş toplumsal değişimlere yol açmış ve insan hayatını inanılmaz derecede kolaylaştırmıştır. İnternetin yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile coğrafi kısıtlamalar ortadan kalkmış, insanların her türlü elektronik bilgi hizmetine erişimini mümkün kılan yeni bir dünya oluşmuştur. Bu dünya zamanla siber uzay olarak tanımlanmıştır (34).

3.4.2.2. Siber Zorbalık

Siber zorbalık kavramının 2000 yılında ilk kez kullanıldığı ABD'deki tanımı "Cyberbullying" çevrisinde her ne kadar zorbalığın başındaki sıfat; siber, sanal, dijital, sayısal veya elektronik olarak ifade edilse de "siber" kelimesi eylemin tanımlanmasında daha kapsayıcı bir kavram olarak kabul görmüştür. Bu sebeple zorbalığın bu türü ifade edilirken "siber" kelimesi tercih edilmiştir (37).

Günlük yaşamımızı kolaylaştıran internet, cep telefonu, kısa mesaj servisi gibi iletişim araçları, başka inşalara zarar veren araçlar haline gelmiştir (2).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki bu değişim, medyanın da etkisiyle insanların büyük ilgisini çekmekle beraber, hayatımıza yeni sorunlar eklemiştir; Siber zorbalık ve siber mağduriyet (38).

Siber zorbalık bilgisayar, cep telefonu ve diğer elektronik araçların ısrarlı ve tekrar edici bir şekilde başkalarına zarar vermek amacıyla kullanılması olarak tanımlanmaktadır (39).

Siber zorbalık, uluslararası literatürde genel olarak “diğer kişilere zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi ve web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren; kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca davranışları destekleyen davranışlar” şeklinde tanımlanmaktadır (2).

Siber zorbalık olarak adlandırılan davranışlar; “isimsiz çağrılar, gizli kimlikle gönderilen yararsız (spam) e-postalar, hakaret ve tehdit içeren, bir kişi ya da grubu karalamak için e-posta ya da kısa mesajlar ile yayılan ses, görüntü ve metinler, virüslü e-postalar“ gibi zararlı eylemlerdir (2).

Sanal zorbalılık, Chisholm’a göre (2006) cep telefonu, e-posta ve internet siteleri gibi elektronik medya kullanılarak birilerini tehdit etmek, aşağılamak, hakaret etmek, küçük düşürmek olarak tanımlanmaktadır. Patchin ve Hinduja (2006) ise sanal zorbalığı; internet temelli iletişim araçları kullanılarak bir başkasına incitici ve zarar verici mesajlar gönderme yoluyla rahatsız etmek olarak tanımlamışlardır (40).

Siber zorbalık davranışları farklı şekillerde görülmektedir yapılan çalışmalar siber zorbalığın görülme biçimlerini belli başlıklar altında toplayarak

açıklamaktadır. Bu kategorik sınıflamayla siber zorbalığın şu şekillerde görüldüğü söylenebilir (41).

- a) Kızdırma-kışkırtma, b) Taciz c) Taklit etme e) Karalama/iftira
f) Dışlama g) İfşa etme h) Rahatsız edici ve tekrarlayıcı aramalar

Ekşi, Patchin ve Hinduja'ya göre (2006) siber zorbalık yapan kişiler kendilerini kurbanları üzerinde gerçekten güçlü olarak algırlar. Siber zorbalık yapan kişi, iki önemli elektronik aracı kendi kurbanına zarar vermek için kullanır. Bunlardan birincisi, kişisel bilgisayarını kullanmak suretiyle, zorbaca rahatsız edici e-mailler ya da anlık mesajlar, sonrasında ağza alınmayacak sözler ile aşağılama, hakaret etme ve kötüleyici mesajlar gönderilmesidir. İkincisi ise, cep telefonu aracılığıyla kurbana mesaj göndermektir (42).

3.4.3. Geleneksel Zorbalık İle Siber Zorbalık Arasındaki Fark

Ekşi, Kowalski ve Limber geleneksel zorbalığı, vurma, itme gibi açıktan yapılan fiziksel hareketler ile alay etme, isim takma gibi sözlü istismarları, bunlarla birlikte toplumdan dışlama ve dedikodu yayma gibi faaliyetleri içeren davranışlar olarak tanımladıklarını belirtmiştir (42).

Zorbalığın gizliliği, siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran önemli bir farklılıktır. Çoğu zaman siber zorbalığa uğrayan kişi kendisini taciz eden kişinin kimliğine ulaşamamaktadır. Zorbalık yapan kişi yakın çevreden hatta en yakın arkadaş bile olabilmektedir. Siber zorbalığı daha korkutucu ve daha etkileyici kılan da bu özelliğidir. Gerçek hayatta sergilenemeyecek davranışlar, gizlilik sayesinde rahatça sergilenabilmektedir. Yeni bir karakterin ve kişiliğin arkasına sığınan saldırgan, daha taciz edici ve korkutucu olabilmektedir (43).

Ekşi , Haris ve Petrie’e göre (2003) zorbalığı iki ana gruba ayırmış ve aşağıdaki gibi özetlemişlerdir (42):

DOĞRUDAN ZORBALIK	DOLAYLI ZORBALIK
-Alay etmek, sataşmak -İsim takmak, -Haksızca eleştirmek, -Tehdit, terbiyesiz işaretler, -Tehditkâr bakışlar, -Vurmak, silah kullanmak ya da kullanmakla tehdit etmek, -Başkasının malını çalmak ya da saklamak	-Başkalarını kişiyle alay etmesi ya da kişiye sataşması konusunda etkilemek, -Başkasını kişiye aşağılayıcı isimler takması konusunda etkileme, -Başkalarını kişiyi haksızca eleştirmesi konusunda etkileme, -Başkaları hakkında dedikodular çıkarma, isimsiz telefon aramaları, -Kişi ya da kişileri isteyerek görmezden gelmek, birisine fiziksel olarak zarar vermesi konusunda başkalarını etkilemek, -Diğerlerini isteyerek grup dışı bırakmak.

3.4.4. Siber Mağduriyet

Toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik anlamda önemli dönüşümler yaratan internet, 20. yüzyılın sonunda, gündeme oturmuştur. Türkiye’de ise internet,yaygınlaşmaya başladığı 1990’lı yılların ikinci yarısından başlayarak akademik ve gündelik tartışmaların merkezinde yer almış, yarattığı değişimlerin, olumlu ve olumsuz yanlarının sürekli üzerinde durulmuştur (44).

Bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler birçok alanda insanların yaşam tarzını değiştirmiş ve buna paralel olarak da bilişim teknolojileri ile ilgili işlenen suçlar ortaya çıkmıştır. Böylece suç ve suçlu kavramları yeni boyutlar kazanmıştır (45).

Günlük yaşamı kolaylaştıran, cep telefonu, kısa mesaj ve internet gibi iletişim araçları, insanlara zarar veren araçlara dönüşmektedir. Virüslü, hakaret ve tehdit içerikli e-postalar, yararsız (spam) e-postalar, bir kişi ya da grubu

karalayan e-posta ya da kısa mesajlar, isimsiz çağrılar, sahte hesaplar ile yayınlanan ses, görüntü ve metinler, siber zorbalık olarak tanımlanmaktadır (2).

Dünyada yaşanan siber zorbalık olaylarına ilişkin birçok haber yapılmakta, siber zorbalığın yaygınlığını ele alan çalışmaların ve siber zorbalık sonucu yaşanan mağduriyetlerin sayısı her geçen yıl artmaktadır (39).

Siber zorbalık, elektronik metinler aracılığı ile kasten ve belirli tekrarlarla gerçekleştirilen zarar verme davranışdır. Bu metinler çok ciddi içerikli mesajları (ölüm tehdidi, küfür, hakaret vb.) kapsayabilmektedir. Ayrıca, başkalarının e-postalarını izinsiz okuma veya kişisel şifrelerini kullanma, utandırıcı mesajlar gönderme, kurbanın utandırıcı resimlerini çekme ve bunları yayma gibi eylemleri içermektedir (46).

Bazen bir telefon, bazen bir bilgisayar, bazen de internet teknolojileri islenen suç için bir araç olarak kullanılabilir. Bu anlamda insanlığın yararı için geliştirilen bilişim teknolojileri, günümüzün modern suç aletleri haline gelmiştir. Bu suçu isleyenlerin bir kısmı kendini tatmin için, bir kısmı intikam için, bir kısmı dolandırıcılık yaparak para kazanmak için yapmaktadır (39).

Zorbalık davranışları gösteren bireylerin mağdur durumundaki kişilere acı çektirmekten ve onlara zarar vermekten zevk almakta olan bireyler olduğunu savunulmaktadır. Sanal zorbalığın, psikolojik, duygusal ve sosyal alanlarda ciddi olumsuz etkileri vardır. Araştırma bulguları, zorbaca davranışlara maruz kalma durumunun bir süre sonra fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara neden olduğunu ve zorbaca davranışların uzun süre devam etmesi ve kurbanın çevreden destek görememesi durumunda yaşanan bu rahatsızlıkların daha da şiddetli hissedilmesine neden olmaktadır (47).

Horzum ve Ayas'a göre (2011), siber zorbalığa maruz kalanlarda kızgınlık, moral bozukluğu, huzursuzluk duyguları yaygın olarak gözlenmektedir (40). Arıacak ve arkadaşları (2008), bu durumun intihara kadar uzanan yıkıcı birçok ruh sağlığı problemine yol açabileceğini belirtmektedirler (48).

Siber zorbalıkla ilgili yapılan araştırmalar, siber zorbalığın mağdurları olumsuz etkilediğini göstermektedir. Psikolojik etkilerinin yanı sıra okul yaşamına ve sosyal yaşama da olumsuz pek çok etkileri bulunmaktadır (4).

3.4.4.1. Siber Mağduriyet ve Zorbalığın Yaygınlığı

Siber zorbalık, son 10 yılda başta Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada olmak üzere, internet ve online teknolojileri yoğun olarak kullanan ülkelerde baş göstermiş ve hızla yayılan ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle gençler arasında daha fazla görülmesi ve sonuçlarının tahmin edilenden de yıkıcı olması, dikkatlerin kısa sürede bu sorun üzerinde odaklanmasına neden olmuştur (2).

Dilmaç, Wolak ve arkadaşlarının bir panele katılan 13-17 yaş arasındaki gençlerin % 43'ünün, sanal zorbalık olarak tanımlanan internet, cep telefonu ve diğer teknolojilerin kullanımı yolu ile incitici ve utandırıcı yazı ya da görüntülere maruz kaldıklarını bildirdiklerini belirtmiştir (49).

Sanal zorbalık olaylarının okullara göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan bir çalışmada, sanal zorbalık olaylarının devlet okullarında %54, özel okullarda %34, sınavla alınan özel okullarda ise %12 oranında gerçekleştiği tespit edilmiştir (40).

Arıcak ve arkadaşlarının (2008) yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin % 36,1'inin dalga geçilme, hakarete uğrama, tehdit edilme veya başkaları tarafından resimlerinin yayımlanması gibi sanal zorbalık olaylarına maruz kaldığı ortaya konmuştur (48). Dilmaç, son dönemde yapılan bir çalışmada ise, öğrencilerin çoğunun, arkadaşlarının yarısından fazlasının hatta tamamının sanal zorbalığa maruz kaldığına inandıklarını belirtmektedir (49).

Arıcak (2009); üniversite öğrencilerinin siber zorbalık davranışlarını yordayan çalışmasında, öğrencilerin dörtte birinin hayatında en az bir kez siber zorbalık yaptığını, yarısının ise en az bir kez siber mağduriyete uğradıklarını belirtmiştir. Yine aynı çalışmada öğrencilerin yaklaşık yarısının en az bir kez internet üzerinden ya da cep telefonu ile bir başkasıymış gibi davrandıklarını tespit etmiştir (2).

Bunun yanı sıra Türkiye'de Hanehalkı Bilişim Teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2014 yılı Nisan ayında Türkiye genelinde internet erişim imkanına sahip hanelerin oranı % 60,2 ve internet kullanan bireylerin oranı % 53,8 olarak internet kullanımını göstermektedir (7).

3.4.4.2. Siber Mağduriyet İle İlgili Kanuni Hükümler

Kişilik hakları kişinin tekelinde olan subjektif haklarıdır. Bir nevi haklar sahibine kişisel varlıklar üzerinde başkalarının saldırılarından korunmuş olarak egemenlik yürütme yetkisi sağlar şahsın hayatı vücut tamlığı sağlığı şeref ve hasiyeti ismi hürriyeti özel hayatı sırları kısaca insan olarak doğuştan sahip olduğu ve toplum içinde yaşmasının sonucu olarak kazandığı varlıkların tümü onun şahsiyetini oluşturur ve aynı zamanda kişilik hakkının konusunu teşkil eder. Özellikle teknolojik gelişmeler ile kişilerin şeref ve hasiyetlerine müdahalede

bulunulması yolları epeyce artmış olup, "kişinin onur ve saygınlığına yapılan her olayın özeliğine, kişinin toplum içindeki pozisyonuna, çevrenin değer yargılarına ve inançlarına bakılarak belirlenmesi gerekir" (50).

Türk Medeni Kanunu'nun 24. Maddesi uyarınca hukuka aykırı olarak **kişilik hakkına saldırılan kimse**, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteme hakkına sahiptir. Kişilik haklarına saldırılan kişi dava açarak hakimden aşağıdaki taleplerinin yerine getirilmesini isteyebilir.

- 1) Saldırı tehlikesinin önlenmesi,
- 2) Sürmekte olan saldırıya son verilmesi,
- 3) Saldırı sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespit edilmesi.

Davacı (mağdur) bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de ayrıca bulunabilir. Davacının (mağdurun), maddi ve manevi tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı da yine ayrıca saklıdır (51).

İnternet gazeteciliği şeklinde veya özel yahut ticari amaçlı **web sitelerinde sesli veya görüntülü olarak**; gerçek dışı haberlerle, asılsız suçlama ve iftiralarla, sövme veya belli bir olayı esas alıp hakaret yoluyla, aşağılayıcı fotomontajla ve karikatürle, küçük düşürücü eleştiri ve yorumlarla şeref ve haysiyete tecavüz edilebilir. Web sitelerindeki yayınların içeriklerinin manevi zarar doğurması halinde içeriği sağlayanlar tazminat sorumluluğu altındadırlar (52).

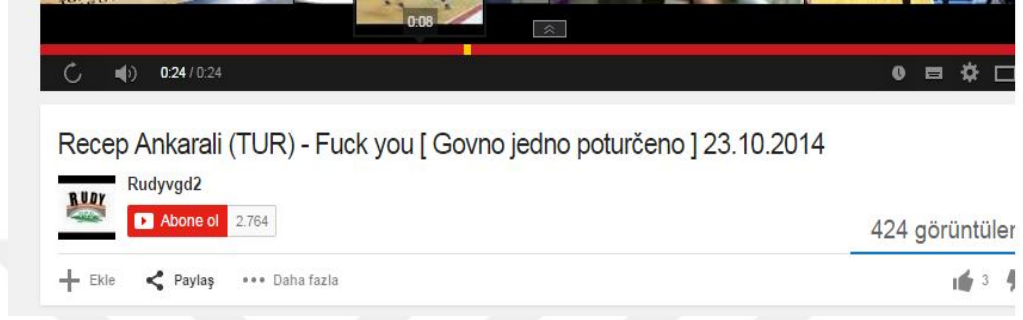
Adı, resmi ve haksız olarak kullanılan kişi Türk Medeni Kanunu 26. maddesi uyarınca bu duruma son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddi zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevi tazminat ödenmesini isteyebilir. Kişinin resmi ve ismi kişilik haklarındandır ve rıza alınmaksızın kullanılamaz (51).

Basın Kanunu 14. Madde ve “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında 5651 sayılı Kanun” un 9. Maddesinin Yeni Torba Yasa Kanununa 2014 yılında 9A maddesi olarak eklenen bu yeni değişiklik ile internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle **özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden herkes** Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na (TİB) doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilecektir. Kanunun talepte var olmasını istediği bazı bilgilerin varlığı ve özel hayatın nasıl ihlal edildiği yönünde bir açıklamanın yer alması halinde talebi alan Başkanlık, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhal Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne bildirecek ve erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhal, en geç dört saat içinde yerine getireceklerdir (54).

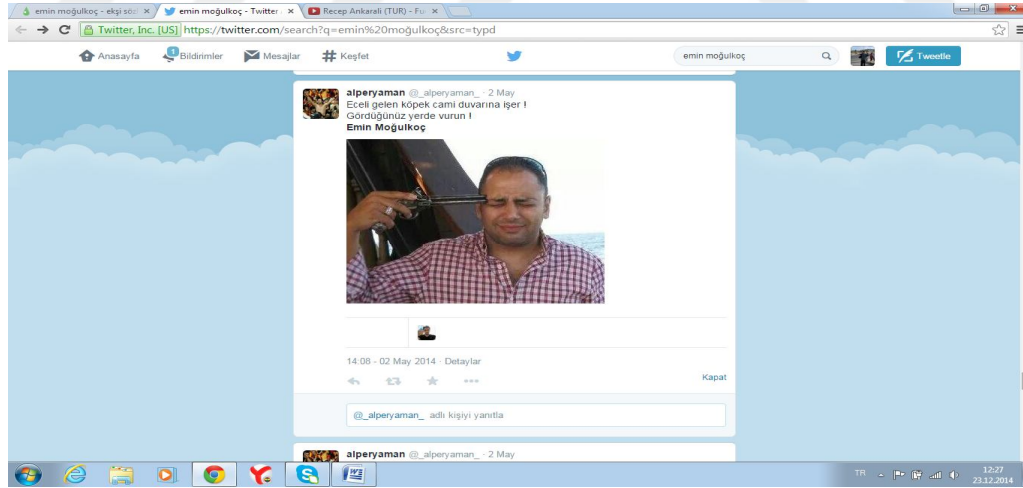
3.4.4.3. Basketbol Hakemlerine Karşı Yapılan Bazı Siber Mağduriyet

Örnekleri:

Örnek 1: Recep ANKARALI, Fiba Hakemi, yaşadığı siber mağduriyet örneği (55).

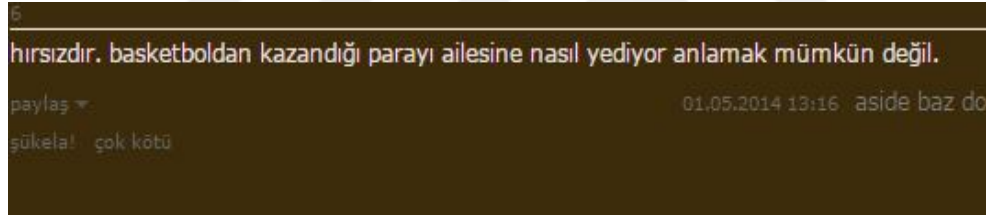
Örnek 2: Emin MOĞOLKOÇ, FİBA Hakemi, twitter sayfasından yaşadığı siber mağduriyet örneği (56).

Örnek 3: Mehmet KESERATAR, FİBA Hakemi, youtube içerisinde yayınlanan siber mağduriyet örneği (57).

Örnek 4: Rüştü NURAN, FİBA Hakemi, popüler bir site içerisinde (eşki sözlük) yer alan hakkındaki sarf edilen hakaret içeren yorum (58).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırmada yer alan değişkenler, araştırmanın evren ve örnekleme, çalışmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasına yönelik işlemler ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan analiz yöntemleri açıklanmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’de aktif olarak basketbol hakemliği yapan A, B ve C klasmanındaki hakemlerin siber mağduriyetleri ve farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

4.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Basketbol Liglerinde görev yapan basketbol hakemleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 2014-2015 Basketbol sezonunda Türkiye Basketbol Liglerinde A, B ve C klasmanlarında görev yapan 207 basketbol hakemidir.

4.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanan 10 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ve Osman Tolga Arıçak, Hüseyin Kınay ve Taşkın Tanrıku’nun 2011 yılında geliştirdikleri 14 maddelik "Siber Duyarlılık Ölçeği" ile birlikte yine aynı kişilere ait 2012 yılında geliştirilen 24 maddelik "Siber Mağduriyet Ölçeği" kullanıldı (37,58).

Araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlandı. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim durumu, mesleği, hakemlik

kademesi, hakemlik süresi, interneti hangi amaçla kullandığı, günlük internet kullanım süresi ve internete nereden bağlanıldığı soruları yer aldı.

Osman Tolga Arıçak, Taşkın Tanrıkulu ve Hüseyin Kınay'ın geliştirdiği ve yine aynı kişilerin geçerlilik ve güvenirliğini yaptığı Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği (SDÖ) 14 sorudan oluşmaktadır.

Her madde ya da "Hayır", "Bazen" ve "Evet" şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçeğin puanlanmasında, Hayır=1 puan, Bazen=2 puan ve Evet=3 puan almaktadır. Ölçekten alınabilecek puan, 14-42 puan aralığında olup, elde edilecek puanın yüksekliği siber zorbalığa ilişkin duyarlılığın yüksekliğine işaret etmektedir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları 0.83 ile 0.90, iki yarı test- güvenirlik katsayıları 0.75 ile 0.84 arasında bulunmuştur. Araştırmanın güvenirliğini bu çalışma için test etmek amacıyla öntest cronbach alpha testi uygulandı ve α :0,89 olarak bulundu.

Osman Tolga Arıçak, Taşkın Tanrıkulu, Hüseyin Kınay'ın geliştirmiş olduğu Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ), 24 sorudan oluşmakta ve her soru "Evet" ya da "Hayır" şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçek puanlanması Evet=2 puan, Hayır=1 puan şeklinde değerlendirilmektedir. Tersine madde yoktur. Ölçekten alınabilecek puan, 24-48 puan aralığında olup, elde edilecek puanın yüksekliği siber mağduriyetin arttığına işaret etmektedir. Siber Mağduriyet Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenirliği, yapılan istatistiksel analizlerde ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu gösterirken, Cronbach alfa katsayısı 0.89, test-tekrar test korelasyonu ise 0.75 olarak bulunmuştur. Araştırmanın güvenirliğini bu çalışma için test etmek amacıyla öntest cronbach alpha testi uygulandı ve α :0,88 olarak bulundu.

Ölçekteki sorular katılımcılara anketör yardımıyla birebir soruldu. Toplamda 250 anket formu anketörler yardımıyla hakemlere ulaştırılırken, ancak 206 anket formu istatistiksel olarak değer kazandı.

4.4.Verilerin Analizi

Elde edilen veriler istatistik paket programında değerlendirildi. Verilerin analizleri için, öncelikle sorulara verilen cevapların frekansları, ortalamaları ve standart sapmaları hesaplandı. Uygun analiz yöntemini seçebilmek için verilere normallik sinaması yapıldı ve parametrik (parametric) olduğu tespit edildi. Verilerin ikili karşılaştırmalarında; parametrik testlerden T Testi, Varyans Analizi yöntemleri uygulanmıştır. Varyans analizi yönteminin kullanıldığı karşılaştırmalarda farklılık olması durumunda ise ise tukey testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $P<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

5. BULGULAR

Tablo 1. Basketbol Hakemlerinin Kişisel Bilgileri

	N	%		N	%
Cinsiyet			Eğitim Durumu		
Erkek	178	86,4	Önlisans	13	6,3
Kadın	28	13,6	Lisans	147	71,4
Mesleki Durum			Yüksek Lisans	39	18,9
Öğrenci	45	21,8	Doktora	7	3,4
Serbest meslek	89	43,2	Klasman Grubu		
Memur	71	35,0	A Klasman	30	14,6
İnternette Öncelikleri			B Klasman	63	30,6
Facebook	63	30,6	C Klasman	113	54,9
Twitter	17	8,3	İnternet Erişim Yeri		
Haber ve Gazete	24	11,7	Ev	115	55,8
Sohbet Odaları	20	9,7	İnternet cafe	65	31,6
Müzik	22	10,7	Ücretsiz girilebilen yerler	21	10,2
Film, Dizi	13	6,3	İşyeri	5	2,4
Video Siteleri	11	5,3	İnternet Araçları		
Görüntülü Konuşma	17	8,3	Masaüstü	33	16,0
E-posta	10	4,9	Cep telefonları	57	27,7
Online Oyun	5	2,5	Tabletler	58	28,2
Bankacılık Hizmetleri	4	1,9	Tasinabilir bilgisayar	33	16,1

Araştırmaya katılan Basketbol Hakemlerinin; %86,4'ü erkek, %13,6'sı bayan katılımcılardır. %6,3'ü önlisans, %71,4'ü lisans, %18,9'u yüksek lisans ve %3,4'ü doktora mezunudur. %21,8'i öğrenci, %43,2'si serbest meslek ve %35'i memurdur. %14,6'sı A klasman, %30,6'sı B klasman ve %54,9'u C klasman hakemlerdir.

Basketbol Hakemleri en çok "Facebook" internet sitesini (%30,6), en az bankacılık içerikli internet sitelerini (%1,9) öncelikli olarak ziyaret etmektedir. %55,8'i evden, %31,6'sı internet kafeden, %10,2'si ücretsiz ulaşım yerlerinden ve %5'i iş yerinden internet ulaşmaktadır. %16'sı masaüstü bilgisayarlardan, %27,7'si cep telefonlarından, %28,2'si tabletlerden ve %16,1'i de taşınabilir bilgisayarlardan internete bağlanmaktadır.

Tablo 2. Hakemlerin Siber Duyarlılık Envanteri'ne Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama ve Yüzde Değerleri

NO	Sorular		Hayır	Bazen	Evet	N	x	S.S.
1	Bilgisayarımda güncel bir virüs programı bulundurmaya dikkat ederim	N	15	35	156	206	2,68	0,60
		Yüzde	7,28	16,99	75,73			
2	İnternete girdiğimde bilgilerimin başkaları tarafından çalınabileceğini göz önünde tutarım.	N	5	41	160	206	2,75	0,49
		Yüzde	2,43	19,90	77,67			
3	Sosyal paylaşım sitelerinde (Facebook, Twitter vb.) özel bilgilerimin başkaları tarafından kötü amaçlı olarak kullanılabileceğini göz önünde bulundururum.	N	5	61	140	206	2,66	0,53
		Yüzde	2,43	29,61	67,96			
4	Gerçek yaşamda sorun yaşadığım insanlarla sanal ortamlarda da karşılaşmamaya çalışırım.	N	13	54	139	206	2,61	0,60
		Yüzde	6,31	26,21	67,48			
5	Sanal ortamlarda başkalarının bana zarar vermemesi için bazı tedbirler alma ihtiyacı hissettiğim olur.	N	12	80	114	206	2,50	0,61
		Yüzde	5,83	38,83	55,34			
6	Sanal ortamlardayken bir bilgisayar korsanının benim için de tehlike oluşturabileceğini göz önünde bulundururum.	N	15	54	137	206	2,59	0,62
		Yüzde	7,28	26,21	66,50			
7	Bana zarar vermek isteyen birisinin bunu internet, cep telefonu vb. aracılığıyla da yapabileceğini düşünürüm.	N	12	65	129	206	2,57	0,60
		Yüzde	5,83	31,55	62,62			
8	İnternetteki e-posta, forum siteleri vb. üyelik şifrelerimi kimseyle paylaşmam.	N	1	28	177	206	2,85	0,37
		Yüzde	0,49	13,59	85,92			
9	Sanal ortamlarda küfür veya hakarete bulunan kişilerle iletişimimi keserim.	N	3	36	167	206	2,80	0,44
		Yüzde	1,46	17,48	81,07			
10	Görülmesini istemediğim bir resim ya da görüntümün benden habersiz olarak yayılabileceği tehlikesini düşündüğüm olur.	N	13	73	120	206	2,52	0,61
		Yüzde	6,31	35,44	58,25			
11	Sanal ortamlardaki iletişimde hakkımda gerçek olmayan söylentilerin de yayılabileceğini düşünürüm.	N	27	63	116	206	2,43	0,71
		Yüzde	13,11	30,58	56,31			
12	İnternete girdiğimde internetin aynı zamanda başkalarına zarar verme amacıyla kullanılabileceğini aklımda tutarım.	N	12	79	115	206	2,50	0,61
		Yüzde	5,83	38,35	55,83			
13	Benimle ilgili doğru olmayan bir bilginin internette yayılması durumunda ne yapacağımı düşündüğüm olur.	N	36	102	68	206	2,16	0,70
		Yüzde	17,48	49,51	33,01			
14	E-posta ya da cep telefonundan kısa mesaj (SMS) yoluyla tehdit alabileceğim kişilerle sanal ortamlarda iletişimde bulunmam.	N	22	23	161	206	2,67	0,66
		Yüzde	10,68	11,17	78,16			

Tablo 3. Hakemlerin Siber Mağduriyet Envanteri'ne Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama Ve Yüzde Değerleri

NO	Sorular		Evet	Hayır	N	X	S.S.
1	İnternette bir başkası benim adımlı kullanarak kendisine e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açtı.	N	35	171	206	1,85	0,38
		Yüzde	17	83			
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde bir başkası gizlice benim adımlı kullanarak hesap açtı.	N	46	160	206	1,79	0,42
		Yüzde	22,3	77,7			
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.	N	30	176	206	1,85	0,35
		Yüzde	14,6	85,4			
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e- mail) gönderdi.	N	153	53	206	1,26	0,44
		Yüzde	74,3	25,7			
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi	N	24	182	206	1,88	0,32
		Yüzde	11,7	88,3			
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerime girmeye çalıştılar.	N	29	177	206	1,86	0,35
		Yüzde	14,1	85,9			
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarımı girmeye çalıştılar.	N	27	179	206	1,87	0,34
		Yüzde	13,1	86,9			
8	İnternette beni tehdit ettiler.	N	26	180	206	1,87	0,33
		Yüzde	12,6	87,4			
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.	N	108	98	206	1,48	0,50
		Yüzde	52,4	47,6			
10	İnternette benim iznim olmadan bazı sitelerde fotoğraflarımı yayınladılar.	N	40	166	206	1,81	0,40
		Yüzde	19,4	80,6			
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere	N	25	181	206	1,88	0,33
		Yüzde	12,1	87,9			
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.	N	50	156	206	1,77	0,44
		Yüzde	24,3	75,7			
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	N	30	176	206	1,86	0,36
		Yüzde	14,6	85,4			
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	N	40	166	206	1,82	0,40
		Yüzde	19,4	80,6			
15	İnternette benimle alay ettiler.	N	19	187	206	1,91	0,29
		Yüzde	9,2	90,8			
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.	N	16	190	206	1,92	0,27
		Yüzde	7,8	92,2			
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.	N	56	150	206	1,73	0,45
		Yüzde	27,2	72,8			
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.	N	23	183	206	1,89	0,32
		Yüzde	11,2	88,8			
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı diğer kişilere izinsiz gönderdiler.	N	17	189	206	1,92	0,28
		Yüzde	8,3	91,7			
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.	N	31	175	206	1,85	0,36
		Yüzde	15	85			
21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	N	22	184	206	1,89	0,31
		Yüzde	10,7	89,3			
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	N	29	177	206	1,86	0,35
		Yüzde	14,1	85,9			
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.	N	16	190	206	1,92	0,27
		Yüzde	7,8	92,2			
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.	N	51	155	206	1,76	0,43
		Yüzde	24,8	75,2			

Hakemlerin Siber Mağduriyet Envanterinde; %74,3'ü İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e- mail) gönderdi ve %52.4 İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiğini belirtmiştir.

Tablo 4. Hakemlerin Siber Duyarlılık Envanteri Ortalama Değerleri

Ölçek	N	Minimum	Max	Ölçek puanı	Scala Değeri
Siber Duyarlılık	206	22,00	42,00	36,29	2,59

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin yüksek düzeyde duyarlılığa ($\bar{x}$ = 36.29) sahip oldukları söylenebilir. “Hayır” 1 (bir) Puan, “Bazen” 2 (iki) Puan, “Evet” 3 (üç) Puan olarak hesaplamıştır. Ölçekten alınan en yüksek puan 42 iken en düşük puan 22 çıkmıştır. Bu türden skala değeri 2.59 olarak evet'e yakın bulunmuştur.

Tablo 5. Hakemlerin Siber Mağduriyet Envanteri Ortalama Değerleri

Ölçek	N	Minimum	Max	Ölçek puanı	Scala Değeri
Siber Mağduriyet	206	29,00	48,00	43,55	1,81

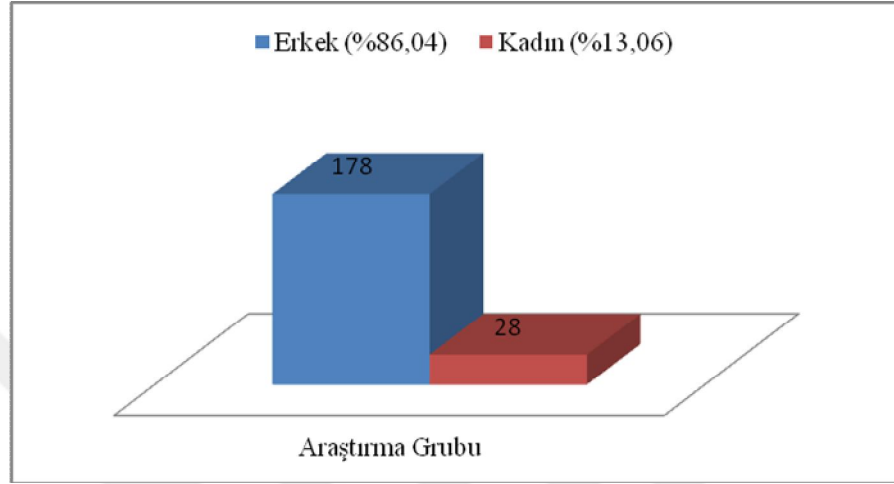
Hakemlerin mağduriyet toplam puan ortalaması ($\bar{x}$ = 43.55) olduğu görülmektedir. "Hayır" 1 (bir) Puan, "Evet" 2 (iki) Puan olarak hesaplamıştır. Ölçekten alınan en yüksek puan 48 iken en düşük puan 29 çıkmıştır. Bu türden skala değeri 1.81 olarak evet'e yakın bulunmuştur.

Tablo 6. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Cinsiyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (T Testi) Tablosu

Cinsiyet	N	X	S.S.	P
Erkek	178	2,60	0,28	0,002*
Bayan	28	2,52	0,36	
Toplam	206	2,56	0,32	

* p<0,05

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görüldü ($p<0.05$). Erkek katılımcıların bayan katılımcılara göre daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir.

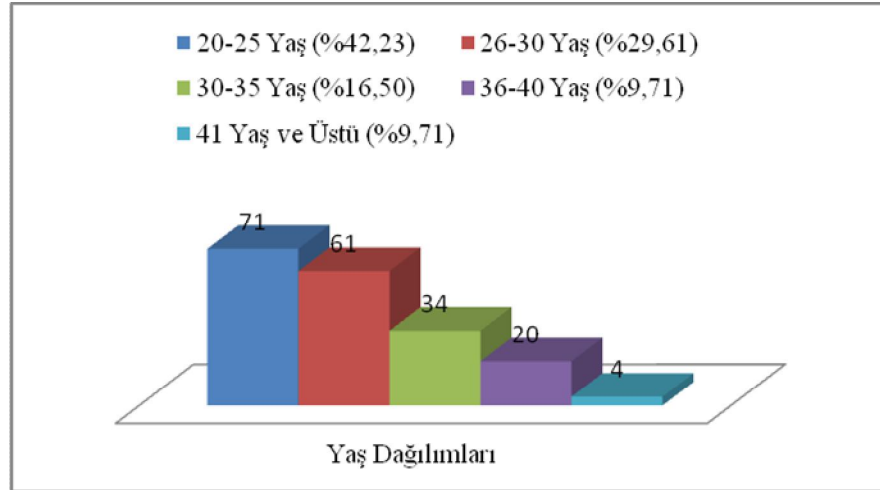

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Cinsiyet Dağılımları

Tablo 7. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Yaş Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Yaş	N	X	S.S.	P
20-25	70	2,55	0,24	0,919
26-30	69	2,57	0,30	
31-35	37	2,57	0,31	
36-40	23	2,66	0,21	
40-45	7	2,74	0,03	
Toplam	2,59	0,26	0,21	
$p>0,05$				

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları yaş gruplarına göre incelendiğinde; yaş grupları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin yaş aralıkları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

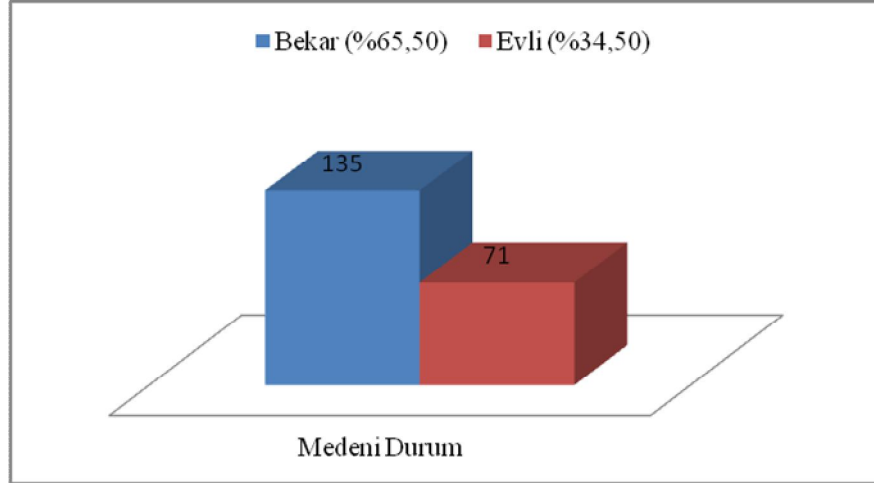
Şekil 2. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Yaş Dağılımları

Tablo 8. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Medeni Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Medeni Durum	N	X	S.S.	P
Bekar	135	2,58	0,30	0,425
Evli	71	2,62	0,27	
Toplam	206	2,6	0,28	

$p > 0,05$

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları medeni durumlarına göre incelendiğinde; katılımcıların medeni durumları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p > 0.05$). Hakemlerin medeni durumları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

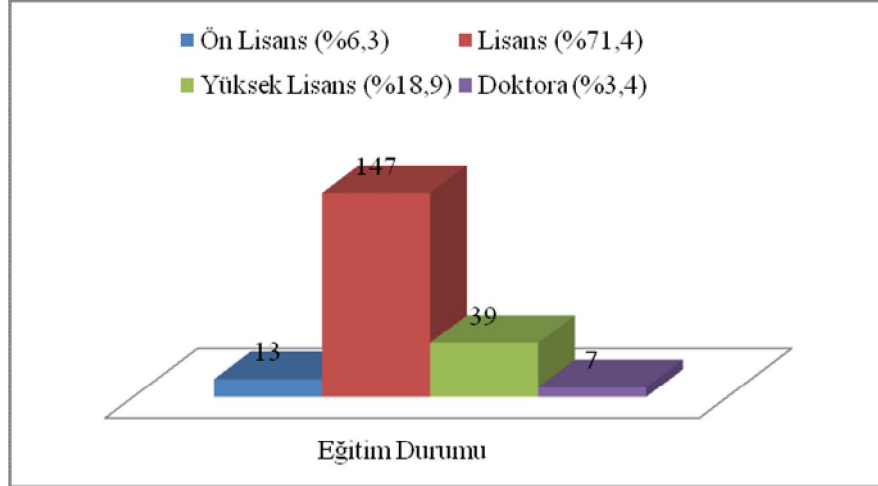
Şekil 3. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Medeni Durum Dağılımları

Tablo 9. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Eğitim Durumu	N	X	S.S.	P
Onlisans	13	2,64	0,33	0,726
Lisans	147	2,59	0,29	
Yuksek lisans	39	2,57	0,31	
Doktora	7	2,68	0,10	
Toplam	206	2,62	0,25	

$p > 0,05$

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları eğitim durumlarına göre incelendiğinde; katılımcıların eğitim durumları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p > 0.05$). Hakemlerin eğitim durumları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

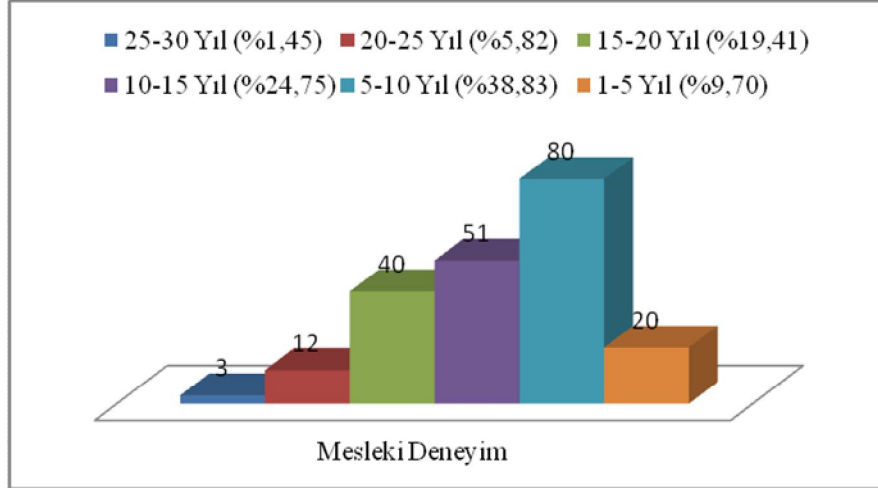
Şekil 4. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Durumu Dağılımları

Tablo 10. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Meslekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Meslek	N	X	S.S.	P
Öğrenci	45	2,61	0,32	0,535
Serbest meslek	89	2,58	0,29	
Memur	72	2,59	0,27	
Toplam	206	2,59	0,29	

$p > 0,05$

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları mesleklerine göre incelendiğinde; katılımcıların meslekleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p > 0.05$). Hakemlerin meslekleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

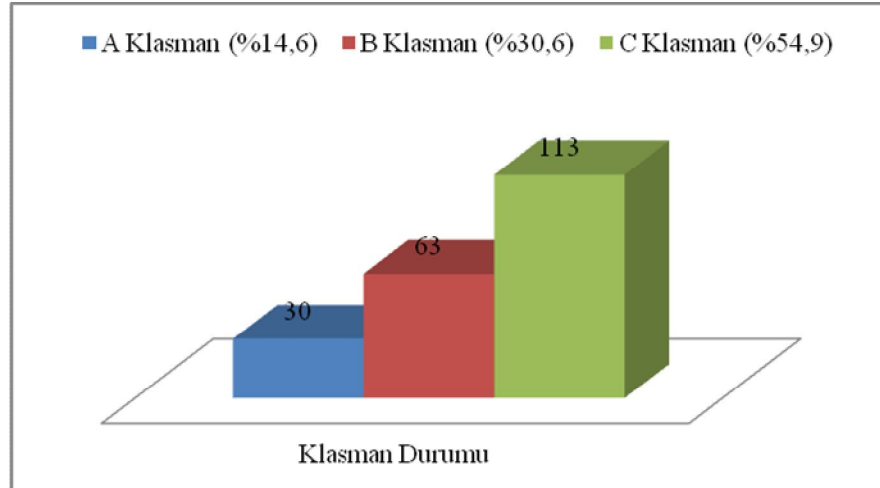
Şekil 5. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Mesleki Deneyim Dağılımları

Tablo 11. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Klasmanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Klasman Grupları	N	x	S.S.	P
A	30	2,64	0,32	0,006*
B	63	2,57	0,18	
C	113	2,58	0,33	
Toplam	206	2,59	0,27	

* $p < 0,05$

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları klasmanlarına göre incelendiğinde; klasmanlar arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görüldü ($p < 0.05$) (tablo 9). Klasmanlar arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için gruplara arası TukeyTesti uygulandı.

Şekil 6. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Klasman Durumu Dağılımları

Tablo 12. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Tukey Testi) Tablosu

Klasman Grupları		P
A	B	0,001*
	C	0,566
B	A	0,001*
	C	0,001*
C	A	0,566
	B	0,001*

* p<0,05

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları klasman gruplarına göre incelendiğinde; farklılığın B Klasman grubundaki hakemlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir (p=0,001). B klasman grubundaki hakemlerin diğer hakemlere göre daha az duyarlı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Basketbol Hakemliğine Başlama Yılları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Hakemliğe Başlama Yılı	N	X	S.S.	P
1985-1995	15	2,65	0,27	0,891
1996-2000	40	2,65	0,22	
2001-2005	51	2,55	0,31	
2006-2010	80	2,64	0,27	
2011-2013	20	2,47	0,20	
Toplam	206	2,59	0,25	

p>0,05

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları hakemliğe başlama yıllarına göre incelendiğinde; hakemlerin hakemlik tecrübeleri arasında % 95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin hakemlik tecrübeleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Tablo 14. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternette İlk Girilen Web Adresleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

İnternette İlk Girilen Web Sitesi	N	X	S.S.	P
Facebook	63	2,64	0,27	0,259
Twitter	17	2,53	0,20	
Haber ve Gazete	24	2,57	0,28	
Sohbet Odaları	20	2,52	0,35	
Müzik	22	2,63	0,24	
Film, Dizi	13	2,69	0,24	
Video Siteleri (youtube g.b)	11	2,75	0,22	
Görüntülü Konuşma	17	2,48	0,34	
E-posta	10	2,46	0,39	
Online Oyun	2	2,29	0,30	
Bankacılık Hizmetleri	7	2,55	0,31	
Toplam	206	2,55	0,28	
p>0,05				

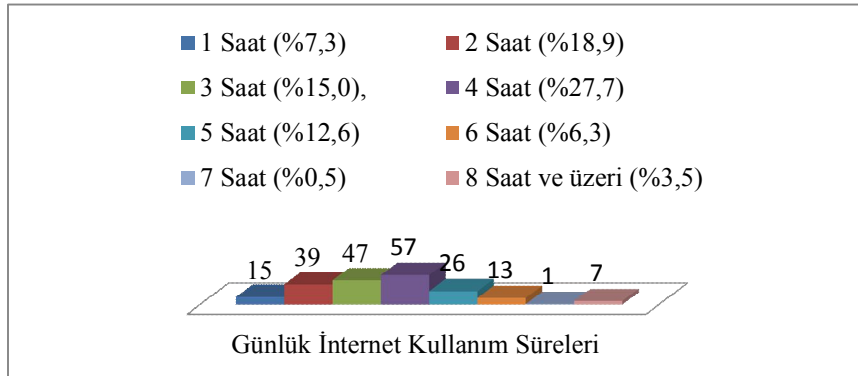
Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internette ilk girdikleri web adreslerine göre incelendiğinde; hakemlerin internette ilk girdikleri web adresleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0,05$). Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internette ilk girdikleri web adreslerine göre incelendiğinde sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Tablo 15. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Günlük İnternet Kullanım Süresi	N	x	S.S.	P
1-4 saat	158	2,58	0,28	0,749
5-8 saat	42	2,62	0,29	
9-12 saat	6	2,61	0,37	
Toplam	206	2,60	0,31	

p>0,05

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları günlük internet kullanım sürelerine göre incelendiğinde; hakemlerin günlük internet kullanım süreleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0,05$). Hakemlerin günlük internet kullanım süreleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Şekil 7. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Günlük İnternet Kullanım Süreleri Dağılımları

Tablo 16. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternete Ulaşım Mekanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

İnternete Ulaşım Mekanları	N	X	S.S.	P
Ev	115	2,62	0,27	0,119
İnternet cafe	48	2,57	0,25	
Ücretsiz girebildiğim yerlerden	38	2,50	0,33	
İşyeri	5	2,31	0,30	
Toplam	206	2,50	0,28	
p>0,05				

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internete ulaşım kaynaklarına göre incelendiğinde; hakemlerin internete ulaşım kaynakları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin internete ulaşım mekanları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Tablo 17. Hakemlerin Sanal Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarıyla İnternete Ulaşım Araçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

İnternete Ulaşım Araçları	N	X	S.S.	P
Masaüstü	33	2,55	0,31	0,640
Cep telefonları	61	2,62	0,29	
Tabletler	58	2,57	0,29	
Taşınabilir bilgisayar	29	2,62	0,29	
Cep bilgisayarı	25	2,59	0,24	
Toplam	206	2,59	0,28	
p<0,05				

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internete ulaşım araçlarına göre incelendiğinde; hakemlerin internete ulaşım araçları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$).

Hakemlerin internete ulaşım araçları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Tablo 18. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Cinsiyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Cinsiyet	N	X	S.S.	P
Erkek	178	1,81	0,17	0,189
Bayan	28	1,83	0,18	
Toplam	206	1,82	0,17	

p>0,05

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar cinsiyetlerine göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü (p>0.05). Hakemlerin cinsiyetleri sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 19. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Yaş Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Yaş	N	X	S.S.	P
20-25	87	1,79	0,18	0,963
26-30	61	1,83	0,14	
31-35	34	1,84	0,13	
36-40	20	1,87	0,11	
40-45	4	1,77	0,01	
Toplam	206	1,82	0,11	

p>0,05

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar yaş gruplarına göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin yaşları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 20. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Medeni Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Medeni Durum	N	X	S.S.	P
Bekar	135	1,80	0,19	0,920
Evli	73	1,83	0,14	
Toplam	206	1,81	0,17	
p>0,05				

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar medeni durumlarına göre incelendiğinde; medeni durumlar arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin medeni durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 21. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Eğitim Durumu	N	X	S.S.	P
Önlisans	13	1,71	0,21	0,069
Lisans	147	1,82	0,17	
Yuksek lisans	39	1,82	0,16	
Doktora	7	1,73	0,20	
Toplam	206	1,77	0,18	
$p>0,05$				

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar eğitim durumlarına göre incelendiğinde; eğitim durumları arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin eğitim durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 22. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Meslekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Meslek	N	X	S.S.	P
Öğrenci	45	1,76	0,24	0,841
Serbest	89	1,82	0,15	
Memur	72	1,83	0,15	
Toplam	206	1,80	0,18	
$p>0,05$				

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar mesleklerine göre incelendiğinde; meslekleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin meslek durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 23. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Klasman Grupları	N	X	S.S.	P
A	30	1,81	0,19	0,001*
B	63	1,86	0,05	
C	113	1,79	0,21	
Toplam	206	1,82	0,15	

* $p<0,05$

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar klasmanlarına göre incelendiğinde; klasmanlar arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görüldü ($p<0.05$). Farklılığın hangi klasmanlardan kaynaklandığını tespit etmek için gruplar arası T Testi uygulanmış ve sonuçları tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Klasman Grupları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Klasman Grupları		P
A	B	0,001*
	C	0,296
B	A	0,001*
	C	0,001*
C	A	0,296
	B	0,001*

* $p<0,05$

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar klasman gruplarına göre incelendiğinde; farklılığın B Klasman grubundaki hakemlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p<0.05$). B klasman grubundaki hakemler diğer hakemlere göre daha çok siber saldırıya uğramışlardır.

Tablo 25. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Basketbol Hakemliğine Başlama Yılları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Hakemliğe Başlama Yılı	N	x	S.S.	P
1985-1995	15	1,84	0,06	0,334
1996-2000	40	1,80	0,19	
2001-2005	51	1,81	0,18	
2006-2010	80	1,81	0,17	
2011-2013	20	1,73	0,17	
Toplam	206	1,79	0,15	
p>0,05				

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar basketbol hakemliğine başlama yıllarına göre incelendiğinde; başlama yılları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0,05$). Hakemlerin basketbol hakemliğine başlama yılları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 26. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla İnternette İlk Girilen Web Adresleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

İlk Girilen Web Sitesi	N	x	S.S.	P
Facebook	63	1,81	0,16	0,298
Twitter	17	1,82	0,19	
Haber ve Gazete	24	1,85	0,11	
Sohbet Odaları	20	1,85	0,13	
Müzik	22	1,80	0,21	
Film, Dizi	13	1,83	0,17	
Video Siteleri (youtube g.b)	11	1,83	0,18	
Görüntülü Konuşma	17	1,72	0,23	
E-posta	10	1,82	0,18	
Online Oyun	2	1,67	0,35	
Bankacılık Hizmetleri	7	1,84	0,15	
Toplam	206	1,80	0,18	

p>0,05

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar ilk girdikleri web sitesine göre incelendiğinde; web siteleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin ilk eriştikleri web sitesi; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 27. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Günlük İnternet Kullanım Süresi	N	x	S.S.	P
1-4 saat	158	1,82	0,17	0,035*
5-8 saat	42	1,81	0,14	
9-12 saat	6	1,79	0,03	
Toplam	206	1,80	0,11	

* p<0,05

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internet kullanım sürelerine göre incelendiğinde; kullanım süreleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görüldü (p=0,035). Farklılığın hangi süre grubuna ait olduğunu tespit etmek için gruplar arasında T Testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

Günlük İnternet Kullanım Süresi		P
1-4 saat	5-8 saat	0,352
	9-12 saat	0,001*
5-8 saat	1-4 saat	0,352
	9-12 saat	0,001*
9-12 saat	1-4 saat	0,001*
	5-8 saat	0,001*

* p<0,05

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internet kullanım saatlerine göre incelendiğinde; farklılığın günlük 9-12 saat arasında internet kullanan hakemlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir (p<0.05). Günlük 9-

12 saat internet kullanan hakemlerin diğer katılımcılara göre daha az siber saldırıya uğradıkları tespit edilmiştir.

Tablo 29. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla İnternet Ulaşım Mekanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Varyans Analizi) Tablosu

İnternete Ulaşım Mekanları	N	x	S.S.	P
Ev	115	1,82	0,16	0,052
İnternet cafe	65	1,78	0,19	
Ücretsiz girebildiğim yerlerden	21	1,80	0,21	
İşyeri	5	1,89	0,07	
Toplam	206	1,82	0,15	

$p>0,05$

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internete ulaşım mekanlarına göre incelendiğinde; internete ulaşım mekanları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin internete ulaşım mekanları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Tablo 30. Hakemlerin Sanal (Siber) Mağduriyet Ölçeğine Verdikleri Cevaplarla İnternete Ulaşım Araçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (T Testi) Tablosu

İnternete Ulaşım Araçları	N	x	S.S.	P
Masaüstü	37	1,80	0,18	0,360
Cep telefonları	57	1,83	0,15	
Tabletler	58	1,84	0,15	
Tasinabilir bilgisayar	29	1,77	0,20	
Cep bilgisayarı	25	1,76	0,23	
Toplam	206	1,80	0,18	

$p>0,05$

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internete ulaşım araçlarına göre incelendiğinde; internete ulaşım araçları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p>0.05$). Hakemlerin internete ulaşım araçları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

6. TARTIŞMA

Türkiye’de aktif olarak basketbol hakemliği yapan A, B ve C klasmanındaki hakemlerin siber mağduriyetleri ve farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmada, elde edilen bulgular bu bölümde ilgili literatür ile tartışıldı ve yorumlandı.

Araştırmaya katılan basketbol hakemlerinin; %86,4’ü erkek, %42,23’ü 20-25 yaş aralığında, %65,50’si bekar, %71,4’ü lisans mezunu, %43,2’si serbest meslek sahibi ve %54,9’u C klasman hakemleridir. Basketbol Hakemleri en çok “Facebook” internet sitesini (%30,6) ziyaret etmekte, %55,8’i evden internete ulaşmakta ve %28,2’si tabletlerden internete bağlanmaktadır.

Türkiye Basketbol Liglerinde görev yapan 32 A Klasmanı, 68 B Klasmanı ve 167 C Klasmanı olmak üzere toplam 267 Klasman hakemi bulunmaktadır (59). Çalışmada basketbol klasman hakemlerinin tümüne ulaşılmış, ancak 206 anket değerlendirmeye alınmıştır. Basketbol hakemlerinin tamamına yakınının erkek olduğu görülmektedir. Bayan basketbol hakemlerinin olmaması bayanların basketbol ve hakemliğine olan ilgisi ile açıklanabilir. Bu sonuç, ülkemizde bayanların hakemliği çok fazla tercih etmediğini düşündürülebilir.

Araştırmaya katılan basketbol hakemlerinin % 42,23’ünün 20-25 yaş aralığında olması basketbolun çabuk ve süratli bir oyun yapısına sahip olması ile açıklanabilir. Basketbol Merkez Hakem Kurulunun, bünyesinde görev yapan basketbol hakemlerinin pozisyona yakın, doğru yerde ve doğru karar verebilmek için daha çok koşabilen üst düzey fiziksel kondisyon ve yüksek düzeyde atletik performansa sahip, genç yaş aralığında olmasına dikkat ettiğini ve çıkan sonucun da bununla örtüştüğü görülmektedir.

Uzunkara (2007), A klasman hakemlerin %50'sinin 33-39 yas aralıgında, B klasman hakemlerin yine %50'sinin 33-39 yas arasında olduğu, C klasman hakemlerin %33'nün 26-32 yas arasında olduğu belirtmiştir (16).

Hakemlerin medeni durum değişkeni incelendiğinde, % 65,5'inin bekar % 34,5'inin ise evli olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan hakemlerin medeni durumlarına bakıldığında genç yaş grubunun sayısal çokluğu göz önüne alındığında bekar basketbol hakemi oranının % 50'nin üstünde olması doğal olarak karşılanabilir.

Araştırmaya katılan basketbol hakemlerinin; % 6,3'ü ön lisans, % 71,4'ü lisans, % 18,9'u yüksek lisans ve % 3,4'ünün doktora eğitimi mezunu olduğu görülmektedir. Hakemlerin öğrenim durumlarına bakıldığında hakemlik mesleğinin ülkemizde eğitimli ve bilinçli kişilerce yapıldığını göstermektedir. Bu sonuçlara göre eğitimin önemli bir yer tutuğu ülkemizde hakemliğe karşı olan bilincin üst düzeyde olduğu görülmektedir. Gümüş (2000), hakem olmak isteyen kişilerin eğitimli, kültürlü, yüksek özgüvene sahip kişiler yönelirse çok az yanlış yapan, bilgili, yaratıcı çok az yanlış yapan hakem sayısında artış olabileceğini belirtmektedir (61)

Araştırmaya katılan basketbol hakemlerinin; % 21,8'inin öğrenci, % 43,2'sinin serbest meslek ve % 35'inin memur olduğu görülmektedir. Ünsal (2005) yaptığı çalışmada Ankara bölgesi basketbol hakemlerinin mesleklerini, A klasman hakemlerinin %60'ı memur %40'nın serbest meslek, B klasman hakemlerin %50'sini memur %34'ünü serbest meslek, C klasman hakemlerin %42'sini, federasyon hakemlerin %38'ini, bölge il hakemlerinin de %50'sini öğrenci grubunun oluşturduğunu bildirmiştir (62).

Hakemlerin siber duyarlılık envanteri ortalama değerleri incelendiğinde, skala değeri 2.59 olarak evet'e yakın bulunurken, hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin yüksek düzeyde duyarlılığa sahip oldukları söylenebilir. Hakemlerin siber mağduriyet envanteri ortalama değerleri incelendiğinde ise, skala değeri 1.81 olarak evet'e yakın bulunurken, hakemlerin yüksek düzeyde sanal mağduriyet yaşadıkları söylenebilir.

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları cinsiyetlerine göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görüldü ($p=0,002$). Erkek katılımcıların bayan katılımcılara göre daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Arıcak (2009), cinsiyete göre siber kurban olma durumu arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın, erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber zorbalık eylemlerine karıştıklarını, aynı zamanda erkeklerin gelecekteki olası siber zorbalık davranışlarına uğrmaya daha yatkın olduklarını belirtmiştir (2). Dalmaz (2014) ise; cinsiyet ile siber zorbalık ve mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı yönünde bulgular elde etmiştir (63).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları yaş gruplarına göre incelendiğinde; yaş grupları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,919$). Hakemlerin yaş aralıkları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Dalmaz'da (2014) “yaş ile siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını” saptamıştır (63). Yılmaz (2015) yaş aralığının sanal zorbalığa duyarlılığı etkilmediğini belirtmiştir (64). Elde edilen bulgular literatür ile paralellik göstermektedir.

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları medeni durumlarına göre incelendiğinde; hakemlerin medeni durumları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,425$). Hakemlerin medeni durumları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Yılmaz (2015) hakemlerin medeni durumlarının siber duyarlılıklarında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiş, ama bunun yanında evli hakemlerin diğer hakemlere nazaran duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir (64).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları eğitim durumlarına göre incelendiğinde; katılımcıların eğitim durumları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,726$). Hakemlerin eğitim durumları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Dalmaz (2014) yapmış olduğu çalışmada “okul türü, sınıf düzeyi, algılanan okul başarısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir (63).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları mesleklerine göre incelendiğinde; hakemlerin meslekleri arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,535$). Hakemlerin meslekleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Yılmaz (2015) hakemlerde mesleki farklılıklarının duyarlılık düzeyinde bir etken olmadığını belirtmiştir (64).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları klasmanlarına göre incelendiğinde; klasmanlar arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görüldü ($p=0,006$).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları klasman gruplarına göre incelendiğinde; farklılığın B Klasman grubundaki hakemlerden kaynaklandığı

tespit edilmiştir ($p=0,001$). B klasman grubundaki hakemlerin diğer hakemlere göre daha az duyarlı olduğu tespit edilmiştir.

B klasmanındaki hakemlerin diğer hakemlere göre daha az duyarlı oldukları söylenebilir. Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları hakemliğe başlama yıllarına göre incelendiğinde; katılımcıların hakemlik tecrübeleri arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,891$). Hakemlerin hakemlik tecrübeleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internette ilk girdikleri web adreslerine göre incelendiğinde; katılımcıların internette ilk girdikleri web adresleri arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,259$). Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internette ilk girdikleri web adreslerine göre incelendiğinde sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Yılmaz (2015) futbol hakemlerinin internete bağlanma yeri önceliğine göre sanal zorbalığa karşı duyarlılıklarına anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu belirtmiş farklılaşmanın nedeni hakkında yaptığı teste mobil telefon ile iş yeri internete bağlanma yerleri arasındaki puan ortalmalarının farklılaşması anlamlı bir ilişki olduğunu varsaymıştır (64).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları günlük internet kullanım sürelerine göre incelendiğinde; katılımcıların günlük internet kullanım süreleri arasında % 95 güven anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,749$). Hakemlerin günlük internet kullanım süreleri sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir. Yılmaz (2015) hakemlerde günlük internet kullanım duyarlılık konusunda önemli bir etken olmadığını belirtmiştir (64). Günlük

internet kullanımı süresi ile duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki kuran çalışmalar da olduğunu belirten Kınay (2012), lise öğrencilerine uyguladığı çalışmada, ortalama günlük interneti 1 saatten az kullanan öğrencilerin siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının, internete daha fazla zaman ayıran öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir (65).

Dalmaz (2014), interneti kullanma amaçları ve internette kalma süreleri ile siber zorbalık ve siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir (63).

Yılmaz (2015), futbol hakemlerinin sanal duyarlılıklarını incelediği çalışmada, günlük internet kullanım süresinin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılığını etkilemediğini bildirmiştir (64).

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internete ulaşım kaynaklarına göre incelendiğinde; katılımcıların internete ulaşım kaynakları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,119$). Hakemlerin internete ulaşım kaynakları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Hakemlerin sanal zorbalığa ilişkin duyarlılıkları internete ulaşım araçlarına göre incelendiğinde; katılımcıların internete ulaşım araçları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,640$). Hakemlerin internete ulaşım araçları sanal zorbalığa duyarlılıklarını etkilememektedir.

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar cinsiyetlerine göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,189$). Hakemlerin cinsiyetleri sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar yaş gruplarına göre incelendiğinde; cinsiyetler arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,963$). Hakemlerin yaşları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir. Yılmaz (2015) yaşın siber mağduriyet üzerinde önemli neden olmadığı sonucuna varmıştır (64). Bununla birlikte hakemlerinin yaşlarının siber mağduriyet yaşanmasına neden teşkil etmemesine rağmen, Yılmaz'a göre (2015), yaşla birlikte zorbalıkta bulunmanın aynı zamanda mağduriyetin arttığını belirtmektedir (64).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar medeni durumlarına göre incelendiğinde; medeni durumlar arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,920$). Hakemlerin medeni durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar eğitim durumlarına göre incelendiğinde; eğitim durumları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,069$). Hakemlerin eğitim durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Yılmaz (2015) eğitim durumunun sanal mağduriyete ilişkin farklılaşma ortaya koymadığını belirtmiştir (64).

Dalmaz (2014), okul türü, sınıf düzeyi, algılanan okul başarısı siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı" saptamıştır (63).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar mesleklerine göre incelendiğinde; meslekleri arasında % 95 güven düzeyinde

anlamli bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,069$). Hakemlerin meslek durumları sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Yılmaz (2015), futbol hakemlerinin mesleki farklılıklarının sanal mağduriyetlerini etkilenmediğini belirtmiştir (64).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar klasmanlarına göre incelendiğinde; klasmanlar arasında % 95 güven düzeyinde anlamli bir farklılık olduğu görüldü ($p=0,001$).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar klasman gruplarına göre incelendiğinde; farklılığın B Klasman grubundaki hakemlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p=0,001$). B klasman grubundaki hakemlerin diğer hakemlere göre daha çok siber saldırıya uğradıkları tespit edilmiştir. Yılmaz (2015) futbol hakemlerinin, hakemlik kategorilerinin sanal mağduriyetlerini etkilemediğini tespit etmiştir (64).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar basketbol hakemliğine başlama yıllarına göre incelendiğinde; başlama yılları arasında % 95 güven düzeyinde anlamli bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,334$). Hakemlerin basketbol hakemliğine başlama yılları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir. Yılmaz (2015) futbol hakemlerinin, hakemlik sürelerine göre sanal mağduriyet üzerine önemli olmadığı kanısına varmıştır (64).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar ilk girdikleri web sitesine göre incelendiğinde; web siteleri arasında % 95 güven düzeyinde anlamli bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,298$). Hakemlerin ilk eriştikleri web sitesi; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları

etkilememektedir. Yılmaz (2015) futbol hakemlerinin internete bağlanma yeri önceliğine göre sanal mağduriyet yaşanmadığını belirtmiştir (64).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internet kullanım sürelerine göre incelendiğinde; kullanım süreleri arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görüldü ($p=0,035$).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internet kullanım saatlerine göre incelendiğinde; farklılığın günlük 9-12 saat arasında internet kullanan katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p=0,001$). Günlük 9-12 saat internet kullanan katılımcıların diğer katılımcılara göre daha az siber saldırıya uğradıkları tespit edilmiştir. Günlük internet kullanımı 9-12 saat aralığında olan kişi sayının azlığı, bu kişilerin siber mağduriyet yaşama oranının düşüklüğüne bir neden olabileceği düşünülmektedir.

Yılmaz (2015), futbol hakemlerinin sanal mağduriyetlerini incelediği çalışmada günlük internet kullanım süresine göre sanal mağduriyetlerin yaşanmasında önemli bir neden olmadığını tesbit etmiştir (64). Günlük internet kullanım süresi ile anlamlı bir ilişki tesbit eden çalışmalar da vardır. Kocatürk (2014), yaptığı çalışmada günlük dört saatin üzerinde internet kullanan öğrenciler daha sıklıkla zorbalık eğilimi göstermekte olup, aynı zamanda daha sık siber zorbalığa maruz kalmaktadır (66). Özbay (2013) günde üç veya dört saat internet kullananların, bir saat internet kullananlara göre daha fazla siber mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir (67).

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internete ulaşım mekanlarına göre incelendiğinde; internete ulaşım mekanları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,052$). Hakemlerin

internete ulaşım mekanları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Hakemlerin sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevaplar internete ulaşım araçlarına göre incelendiğinde; internete ulaşım araçları arasında % 95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü ($p=0,360$). Hakemlerin internete ulaşım araçları; sanal (siber) mağduriyet ölçeğine verdikleri cevapları etkilememektedir.

Sonuç olarak; siber zorbalığa karşı duyarlılıklar noktasında ve klasman özelliklerinde anlamlı farklılıklar bulunurken ($p<0,05$); yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, hakemliğe başlama yılı, internette öncelikler, günlük internet kullanım süresi, internet erişim yeri ve internet erişim araçları özelliklerinde anlamlı farklılık bulunmadı ($p>0,05$). Siber mağduriyete uğrama konusunda; klasman ve günlük internet kullanım süresi özelliklerinde anlamlı farklılıklar bulunurken ($p<0,05$); yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslek, hakemliğe başlama yılı, internette öncelikler, internet erişim yeri ve internet erişim araçları özelliklerinde anlamlı farklılık bulunmadı ($p>0,05$).

ÖNERİLER

1. Çalışmanın A, B, C Klasman Hakemleriyle sınırlı kalmayıp Basketbol Federasyonuna kayıtlı tüm hakemlere uygulanması daha net sonuçlar ortaya koyabilir.
2. Futbol, Voleybol g.b. seyirci yüzdesi yüksek farklı branş hakemlerine uygulanması karşılaştırma ve net sonuçlar ortaya çıkmasına yardımcı olabilir.
3. Çalışmanın hakemlerle sınırlı kalmayıp yönetici, sporcu ve sportif unsurlara (gazeteci, sunucu yorumcu v.b.) uygulanması daha net sonuçlar ortaya koyabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Yaman E. Eroğlu Y. Peker A. Başa Çıkma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık, 1.Baskı, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2011.
2. Arıca O.T.Üniversite Öğrencilerindeki Siber Zorbalık Davranışlarının Bir Yordayıcısı Olarak Psikiyatrik Belirtiler. Eğitim Araştırmaları Dergisi - Eurasian Journal of Educational Research. 2009: 34: 167-184,
3. Raskauskas J. Stoltz AD. Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. Developmental Psychology, 2007: 43,3, 564-575.
4. Yaman E. Sönmez Z. Ergenlerin Siber Zorbalık Eğilimleri. Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying, 2015: 2.1, 18-31.
5. Atalay AH. "Siber Güvenlik ve Türkiye" <http://blog.netas.com.tr/?p=569> 04.04.2014
6. Hekim H. Başbüyük O. Siber Suçlar ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Politikaları. Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 2013: 4, 2; 135-158,
7. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) Haber Bülteni. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. sayı;16198. 22/08/2014
8. Ekmekçi R. Basketbol Hakemlerinin Stres Kaynakları ile Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Tespiti ve Önleyici Yöneltil Uygulamaların Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
9. TDK (Türk Dil Kurumu), "Genel Türkçe Sözlük" http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts 25.12.2014.
10. Aktaş Z. Profesyonel Erkek Basketbolcuların Sosyal Uyum, Kaygı ve Saldırganlık Düzeyleri ile Maç Başarısı Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 2003.
11. Aşkın Y. Beden Eğitimi ve Spor Ders Kitabı. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara:1989 :3.
12. İnel MS. Barut M. Toplum Bilim Açısından Spor. H.Ü Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresi Tebliği Özeti, Onay Ajans Matbaacılık, Ankara:1994: 56
13. Fişek K. Spor Yönetimi A.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, s:29, Ankara, 1983.
14. FIBA Resmi Oyun Kuralları Türkiye Basketbol Federasyonu .2012 :3-80
15. Güner A.G. Türk A Klasmanı Basketbol Hakemlerinin Vücut Kompozisyon Değerleri ve Reaksiyon Zamanlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009.
16. Uzunkara M.M. Ankara Bölgesi Basketbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi ve Hakemliği Seçme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
17. Sevim Y. Basketbol Teknik Taktik Antrenman, Tutibay Yayınları, 1997.
18. Morgan CT. Psikolojiye Giriş Ders Kitabı (Çev. Karakaş, Şevki). Hacettepe Üniv. Psikoloji Bölümü Yayını, Ankara: 1980.
19. Durna, E. Türkiye'de Futbol ve Hakem, Yıldızlar Matbaacılık, İstanbul, 1997.

20. Orta L. "Dünya ve Türkiye de Futbol Hakemliğinin Başlangıcı ve Gelişimi", s: 2. <http://www.tffhdg.org.tr/araştırmaceviri.asp>, 16 Haziran 2006.
21. Epak. Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu Hakem ve Gözlemci Rehberi, Türkiye Futbol Federasyonu Yayını, Ankara, 1997.
22. Sevim, Y. (2002). Antrenman Bilgisi. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
23. TBF (Türkiye Basketbol Federasyonu) <http://www.tbf.org.tr/tbf/tarihce/avrupa-kupalari>, 15.04.2014.
24. TBF (Türkiye Basketbol Federasyonu), "2009 Hakem Yönergesi :15-21" <http://www.tbf.org.tr/docs/default-source/mevzuat/yonergeler/hakem-yonergesi-%282008-2009%29.pdf?sfvrsn=103112/2014>.
25. Talimciler A Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD: 1998.
26. Türkmen H.N. Çağımızda Medya. ITFF Yayınları, İstanbul.1998: 35
27. Arslan C. Bingölbalı A. Ramazanoğlu F. Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler. Spor Araştırmaları Dergisi. 2003: 7;2, 121-138
28. Sayın G. Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğe Yol Açan Eylemlerin Önlenmesi ve Takibi. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, 2005
29. Keten M. Türkiye’de Spor. İkinci Baskı İstanbul Polat Ofset.1993: 37-43
30. Rona M. Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karşı Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. 2003
31. Kuru E. Sporda Psikoloj. Birinci Baskı. Ankara Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi, Ankara. 2000; 37-40.
32. Gill LD. Psychology dynamick of sport First Edition Lyon Human Kinetics Publ-Champaign. 1986: 42
33. Fındıklı R.. Polis Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu. Polis Bilimleri Dergisi. 2000: 5-14.
34. Pulur A. Kaynak İ. Orhan S. Polislerin Spor Müsabakalarındaki Saldırgan Seyirciye Müdahalede Kendi Taraftarlığının Etkisinin Araştırılması, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2004: 5 (2), 241-260
35. Yayla M. Hukuki Bir Terim Olarak Siber Savaş, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2013: 104; 177-202.
36. Hekim H. Başbüyük O. Siber Suçlar ve Türkiye’nin Siber Güvenlik Politikaları. Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi. 2013 ; 4 ; 2 ; 135-158.
37. Yetim S. Siber Zorbalık, Türkiye ve ABD Karşılaştırması (ABD V. Drew Dosyası) TBB Dergisi 2015, 325-384
38. Tanrıku T. Kınay H. Arıca O.T. Siber Zorbalığa ilişkin Duyarlılık Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.2013: 3 ; 1; 38-47
39. Özbay, A. Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2013)

40. Serin H. "Gençlerin Yeni Tehdidi: Siber Zorbalık", <http://www.egitimtercihi.com/egitimteknolojileri/>. 28.06.2012.
41. Horzum M.B. ,Ayas T. "Orta Öğretim Öğrencilerin Sanal zorba ve Mağdur Olma Düzeylerinin Okul Türü ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi." Eğitim Bilimleri ve Uygulama dergisi 2011: 10-20, 139-159
42. Özel S. "Zorbalığın Yeni Formu:Siber Zorbalık" <http://www.khas.edu.tr/uploads/panoramakhas/sayi13/SedatOzel.pdf>, 05.06.2014.
43. Ekşi F. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi ile İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. 2012 :12;3: 1683-1706
44. Aksaray S. Siber Zorbalık .Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2011: 20 . 2 . 405-432
45. Bedir U. Siber Alanda Güvenliğin "Technophobia" Üzerinden İnşası:Türkiye’de Güvenli İnternet . Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2012
46. Dijle H. Doğan N. Türkiye’ de Bilişim Suçlarına Eğitimli İnsanların Bakışı. Bilişim Teknolojileri Dergisi. 2011: 4 , 2 , 43-53.
47. Büyükyıldırım İ. Siber Mağdur Olmanın İnsani Değerler ve Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi.Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ,2013
48. Batmaz M. Ayas T. İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrencilerin Psikolojik Belirtilere Göre Sanal Zorbalık Düzeylerinin Yordanması.Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2013:3 ,1, 45-53.
49. Arıca T. Siyahhan S. Uzunhasanoglu A. et al. Cyberbullying among Turkish adolescents. CyberPsychology & Behavior, 2008: 11,3, 253-261.
50. Dilmaç B. "Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaclar: Lisans Öğrencileri İçin Bir Ön Çalışma."Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice Yaz / Summer. 2009 : 9 ,3, 1291-1325
51. Öztezel A. İnternet’te Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması.Yüksek Lisans Tezi. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .2004.
52. Yaşar M.F. "Bir Web Sitesinde İzniniz Olmadan Fotoğrafınız Kullanılırsa" <http://digitalturkey.co/bir-web-sitesinde-izniniz-olmadan-fotografiniz-kullanilirsa/> 06.06.2014
53. Sırabaşı V. İnternete Hakaret.Ankara Barosu Bilişim ve Hukuk Dergisi.2007 :4 :32-37
54. Yaşar M.F. "Tartışılan İnternet Yasası Değişiklikleri Neler Getiriyor" <http://digitalturkey.co/tartisilan-yeni-internet-yasasi-degisiklikleri-neler-getiriyor/> 05.06.2014
55. Anonim. Recep Ankaralı. <https://www.youtube.com/watch?v=nKfDmc3lXbM> : 23/12/2014
56. Anonim. Emin Moğolkoç. <https://twitter.com/search?q=emin%20mo%C4%9Fulko%C3%A7&src=typd> :23/12/2014.
57. Anonim. Mehmet Keseratar. https://www.youtube.com/watch?v=t9Fc2g_JwxI : 23/12/2014

58. Anonim. Rüştü Nuran <https://eksisozluk.com/rustu-nuran--1980254> : 23/12/2014
59. Arıçak O. T, Kınay H. Tanrıku T. "Siber Zorbalık Ölçeği'nin İlk Psikometrik Bulguları". Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi 2012; 17(1): 101-114.
60. TBF (Türkiye Basketbol Federasyonu). "2015-2016 Klasman Hakemleri Belli Oldu" <http://www.tbff.org.tr/detay/2015/06/27/2015-2016-klasman-hakemleri-belli-oldu> 27/06/2015.
61. Gümüş S. Futbol ve Biz. İstanbul, Can yayınları 2000.
62. Ünsal A. Tribün Cemaatinin Öfkesi. Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet. İletişim Yayınları. İstanbul, 2005.
63. Dalmaz E. Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Psikoloji Anabilim Dalı; 2014.
64. Yılmaz İ. H. Futbol Hakemlerinin Sanal Duyarlılık ve Mağduriyetlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı; 2015.
65. Kınay H. Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Duyarlılığının Riskli Davranış, Korumacı Davranış, Suça Maruziyet ve Tehlike Algısı ile ilişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 2012
66. Kocatürk M. Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı İle Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı 2014.
67. Özbay A. Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, A Leksitimi Ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki. İstanbul Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi: 2013.

8. EKLER

Ek-1: Anket Formu

Değerli Hakem Arkadaşlarım,

Uzun yıllar sizlerle bir ekip olarak görev almanın mutluluğunu yaşadıkten sonra yeniden , kısa bir anket de olsa birlikte olmanın mutluluğunu yaşıyorum. Büyük bir ailenin mensubu olarak geçmiş dönemlerdeki birlikteliğimizin vermiş olduğu güven ve samimiyetlerle bu çalışmayı uygulama cesaretini gösterdim. Sizlerden isteğim kısa bir vakit ayırmanız ve bana eğitimimde büyük katkı sağlayacak ‘evet’ ve ‘hayır’ dan oluşan anket formunu cevaplamanız, şimdiden vermiş olduğunuz katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunarım, sevgi ve saygılarımla..

Engin AKARSU

KİŞİSEL BİLGİLER:

1-Cinsiyet: () Erkek () Bayan **2-Yaş:** **3-Medeni Durum:** () Bekar () Evli

4-Eğitim Durumu: () Orta Öğretim () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

5-Mesleğiniz :.....

6-Klasmanınız: A () B () C ()

7-Basketbol Hakemliğine başlama yıllınız:

8-İnterneti daha çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?*Lütfen önem sırasına göre dilediğiniz kadarını 1 'den 12 'ye kadar numaralandırınız.*

Facebook		Twitter		Haber ve Gazete		Sohbet Odaları	
Müzik		Film, Dizi		Video Siteleri (youtube vb)		Görüntülü Konuşma	
E-posta		Online Oyun		Bankacılık Hizmetleri			

9-Günlük internet kullanım süreniz nedir? Saat kullanırım.

10-İnternete nereden bağlanıyorsunuz ? *Lütfen önem sırasına göre dilediğiniz kadarını 1'den 6'ya kadar numaralandırınız.*

mekanlar;

Ev		İnternet cafe		Ücretsiz girebildiğim yerlerden	
İşyeri					

araçlar ;

Masa Üstü		Cep telefonları		Tabletler	
Taşıma Bilir Bilgisayar		Cep Bilgisayarı			

Siber (Sanal) Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği

Madde No	İFADELER; Aşağıda günlük hayatta, internet, cep telefonu vb. dijital araçları kullanırken gerçekleşen bazı davranışlara ve düşüncelere yer verilmiştir. Her maddenin yanında “Hayır”, “Bazen” ve “Evet” şeklinde 3 seçenek sunulmuştur. Aşağıdaki ifadelerle ilgili davranışlarınız bu seçeneklerden hangisine denk geliyorsa ilgili yeri (X) ile işaretleyiniz	Hayır	Bazen	Evet
1.	Bilgisayarımda güncel bir virüs programı bulundurmaya dikkat ederim	H	B	E
2.	İnternete girdiğimde bilgilerimin başkaları tarafından çalınabileceğini göz önünde tutarım.	H	B	E
3.	Sosyal paylaşım sitelerinde (Facebook, Twitter vb.) özel bilgilerimin başkaları tarafından kötü amaçlı olarak kullanılabilceğini göz önünde bulundururum.	H	B	E
4.	Gerçek yaşamda sorun yaşadığım insanlarla sanal ortamlarda da karşılaşmamaya çalışırım.	H	B	E
5.	Sanal ortamlarda başkalarının bana zarar vermemesi için bazı tedbirler alma ihtiyacı hissettiğim olur.	H	B	E
6.	Sanal ortamlardayken bir bilgisayar korsanının benim için de tehlike oluşturabileceğini göz önünde bulundururum.	H	B	E
7.	Bana zarar vermek isteyen birisinin bunu internet, cep telefonu vb. aracılığıyla da yapabileceğini düşünürüm.	H	B	E
8.	İnternetteki e-posta, forum siteleri vb. üyelik şifrelerimi kimseyle paylaşmam.	H	B	E
9.	Sanal ortamlarda küfür veya hakarete bulunan kişilerle iletişimimi keserim.	H	B	E
10.	Görülmesini istemediğim bir resim ya da görüntümün benden habersiz olarak yayılabileceği tehlikesini düşündüğüm olur.	H	B	E
11.	Sanal ortamlardaki iletişimde hakkımda gerçek olmayan söylentilerin de yayılabileceğini düşünürüm.	H	B	E
12.	İnternete girdiğimde internetin aynı zamanda başkalarına zarar verme amacıyla kullanılabilceğini aklımda tutarım.	H	B	E
13.	Benimle ilgili doğru olmayan bir bilginin internette yayılması durumunda ne yapacağımı düşündüğüm olur.	H	B	E
14.	E-posta ya da cep telefonundan kısa mesaj (SMS) yoluyla tehdit alabileceğim kişilerle sanal ortamlarda iletişimimde bulunmam.	H	B	E

Siber (Sanal) Mağduriyet Ölçeği

Madde NO	İFADELER; İfadeler ile ilgili açıklama: Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençlerin yaşayabildiği bazı davranışlar yer almaktadır. Bu yazılarda “bir başkası” ya da “başka kişiler” şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanıtmıyor da olabilirsiniz. Eğer okuduğunuz davranış “bana hiçbir zaman yapılmadı” diyorsanız “ Hayır ” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranış “bana daha önce yapıldı” diyorsanız “ Evet ” yazısını işaretleyin.	Evet	Hayır
1	İnternette bir başkası benim adımı kullanarak kendisine e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açtı.	E	H
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde bir başkası gizlice benim adımı kullanarak hesap açtı.	E	H
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.	E	H
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e- mail) gönderdi.	E	H
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi kullandı.	E	H
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerime girmeye çalıştılar.	E	H
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarım girmeye çalıştılar.	E	H
8	İnternette beni tehdit ettiler.	E	H
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.	E	H
10	İnternette benim iznim olmadan bazı sitelerde fotoğraflarımı yayınladılar.	E	H
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.	E	H
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.	E	H
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	E	H
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	E	H
15	İnternette benimle alay ettiler.	E	H
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.	E	H
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.	E	H
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.	E	H
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı diğer kişilere izinsiz gönderdiler.	E	H
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.	E	H
21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	E	H
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	E	H
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.	E	H
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.	E	H

9. ÖZGEÇMİŞ

18.01.1976 yılında Elazığ merkez doğumluyum. İlk, Orta ve Lise eğitimimi Elazığ'da tamamladım. Lisans eğitimimi; 1995-1999 yılları arasında Elazığ Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü'nde tamamladım. 2010 yılında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalının açmış olduğu yüksek lisans programını kazandım.

Spor ve mesleki yaşantım;

- 1986 -1999 yılları arasında Elazığ'da Okul, Spor Kulübü ve Üniversite takımında lisanslı sporcu olarak Basketbol oynadım.
 - Türkiye Basketbol Federasyonu Basketbol Hakemliği; 1995 Aday Hakem, 1998 – 2010 Basketbol Klasman hakemi olarak; Bölgesel lig, 1.Lig Bayan, 2.Lig Erkek müsabakalarında ayrıca her kategorilerdeki Türkiye Basketbol şampiyonalarında birçok kez görev yaptım
 - 1999- 2003 Elazığ Özel Bilgem Koleji, Beden Eğitimi Öğretmeni
 - 2004 Askerlik görevi
 - 2007 - 2012 Milli Eğitim Bakanlığı Ücretli Öğretmenlik
 - 2008–2012 Elazığ Yavuz Selim Koleji Okul Takımları ve Basketbol Spor Kulübü; Basketbol Antrenörlüğü ve Koordinatörlüğü
 - 2008 – 2012 Elazığ Gençlik Spor İl Müdürlüğü Basketbol Antrenörü
 - 2009 - 2010 Elazığ Belediye Spor Basketbol Bölgesel Lig Takımı Kulüp İdareciliği, 2000-2001 / 2009-2010 Türkiye Basketbol Federasyonu 12 Dev Adam Basketbol Okulları Basketbol Antrenörlüğü
 - 2012 Elazığ Gökkuşluğu Spor Kulübü Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi
 - 2013-2014 Union West Wien (Avusturya – Viyana) Spor Kulübü Basketbol Antrenörlüğü
 - 2014-2015 Austrian Basket Fighters (Avusturya – Viyana) Basketbol Kulübü, Basketbol Antrenörlüğü
 - B. Kategorisi lisans, Avusturya Basketbol federasyonu, Basketbol Antrenörlüğü
 - C. Kategorisi lisans, Türkiye Basketbol federasyonu, Basketbol Antrenörlüğü
 - D. kategorisi lisans, Türkiye Voleybol federasyonu, Voleybol Antrenörlüğü ,
- Evli, iyi derecede Almanca, orta düzeyde İngilizce bilmekteyim.